

**[M. T. Ciceronis Orationes duo: altera pro A. Licinio Archia
poeta, altera pro M. Marcello]**

<https://hdl.handle.net/1874/420546>

EXORDI³

VM ET VERBA

Marci Tullii Cice-
ronis.

I V T V R N I

silentii P. C. quo e-
ram his tēporibus
vſus, non timore a-
liquo, ſed partim
dolore, partim ue-

recundia, finē hodiernus dies attu-
lit, idemq; initiū quę vellem quęq;
ſentirē, meo priſtino more dicendi.

Tantum enim māſuetudinem, tam
inuſitatā inauditamq; clemētiam,
tantum in ſumma poteſtate rerum
omnium modum, tam denique in-
credibilem ſapientiam, ac penē di-
uinam, tacitus nullo modo præteri

A ii re

re possum. M. enim Marcello vobis P. C. Reiꝫ pub. reddito, nō solū illius, sed meam etiam vocem & auctoritatem, & vobis, & Reipub. cōferuatam, ac restitutam puto.

Dolebam enim P. C. ac vehementer angebar, cum viderem virum talem, qui in eadem causa, in qua ego fuisset, non in eadem esse fortuna, nec mihi persuadere poteram, nec fas esse ducebā versari me in vestro veteri curriculo, illo amulo atque imitatore studiorū, ac laborū meorum, quasi quodā socio à me & comite distracto. Ergo & mihi mea pristinae vitæ consuetudinē C. Cæsar interclusam aperuisti, & his omnibus ad bene de omni Republica sperandū, quasi signum aliquod sustulisti. Intellectum est enim mihi quidem in multis, & maximè in
meipso,

meipso, sed paulò antè in omnibus, cum M. Marcellum Senatui Reip̄ publicæ concessisti, commemoratis præfertim etiã offensionibus te authoritatem huius ordinis, dignitatemq̄ Reip. tuis uel doloribus, uel suspicionibus anteferre. Ille quidè fructũ omnis anteaactæ vitæ hodie no die maximum cœpit, cum summo consensu Senatus, tum præterea iudicio tuo grauissimo et maximo, ex quo profectò intelligis quanta in dato beneficio sit laus, cū in accepto tanta sit gloria. Est uerè ille fortunatus, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum ventura sit latitia, peruenerit, quod ei quidem meritò atque optimò iure contigit. Quis enim est illo aut nobilitate, aut probitate, aut optimarũ artium studio, aut innocetia

aut vlllo genere laudis præstantior?

PHILIPPI ARTIFICIVM.

EXORDIVM instituitur à causa dicēdi seu agēdi, & initio auctum est occupatione: diu enim nihil egerat Cicero, propterea quòd propter ruinā partium decebat cum lugere amicos. Adhæc minus gratiæ atque authoritatis tum habebat. Nunc igitur addet causam, quare contra suum morem cœperit iam dicere. Et hinc sumitur exordij propositio, ut postea causa dicendi exponatur.

Propositio. Cum hætenus causas nullas dixerim, hodie primum renouo ueterem meam dicendi consuetudinem. Ratio sumitur ex loco communi. Quia egregias uirtutes naturaliter sequitur laus & prædicatio, ideo dicit, Non possum facere quin prædicem Cæsaris uirtutem et moderationē. Deinde sequitur expositio proximæ rationis scilicet, quæ in re Cæsar fuerit moderatus, uidelicet in restituendo Marcello, idque beneficium exaggerat, & transfert primum ad se, deinde ad Remp. ita fit duplex translatio. Transfert enim Cicero exemplum ad se, & ad Remp. Quia Cæsar hoc exemplo ostendit se tales uiros in Rep. retinere uelle, & eorum auctoritatem rursus excitare. Sequitur igitur conclusio, primum de se, deinde de Rep. Primum ait ad se pertinere beneficium, quia restituto socio iterum ad dicendum redeat. Nam restituto oratore addidit Ciceroni

roni animum, quod oratorib. iterum concessurus es-
set locum in Repub. Deinde addit de Repub. quod
beneficium ad totam pertineat Rempub.

Quia Caesar cum priuatas iniurias condonet Sena-
tui, declarat se Senatam & remp. incolumen uelle
seruare. Atque hæc pars exordij propemodum in
hoc syllogismo uersatur.

Magna uirtus non potest dissimulari. Caesar in-
signi clementia & moderatione utitur erga Mar-
cellum, me, & Rempub.

Ergo redeo ad dicendum. Postea fit amplificatio
beneficij ex persona Marcelli. Honorificum est
Marcello, quod à senatu tanti fit, ut pro eo depre-
cetur. Item quod tu eum dignum iudicas restitutio-
ne. Ergo ex natura correlatiuorum. Si gloriosum
illi est accipere hoc beneficium, tibi dare glorio-
sius est.

Ἐπιφώνημα. Marcellus est fortunatus, cum
ipsius leticia pariat publicam letitiam. Amplificatio
à dignitate Marcelli, dignus est hac fortuna, quia
est nobilis & uirtute præstans.

CIC. VERBA.

Nullius tantum est flumen inge-
nii, nulla dicendi aut scribendi tan-
ta vis, tantaque copia, quæ non di-
cam exornare, sed enarrare C. Cæ-

far res tuas gestas possit, tamen hoc affirmo, & hoc pace dicam tua, nullam in his esse laudem amplio- rem, quàm eam quam hodierno die consecutus es.

PHILIP. ARTIFICIVM.

Hæc oratio non habet narrationem facti, quia res nota erat. Incipit igitur causam à propositione, & propositio facta est per comparisonem. Quanquam multa gessisti, & cum summa laude. Tamen ex restitutione Marcelli multo maiorem laudem es adeptus, quàm ex alijs rebus bello gestis.

CIC. VERBA.

Soleo sæpè ante oculos ponere, idq; libèter crebris vsurpare sermonibus. Omnes nostrorù imperatorum, omnes exterarum gètium potentissimorumq; populorù, omnes clarissimorum Regum res gestas, cù tuis, nec contentionum magnitudine nec numero præriorum, nec varietate regionum, nec celeritate cõficiendi, nec dissimilitudine bello-
rum

rum posse cōferri. Nec verò disiunctissimas terras citius cuiusquã partibus potuisse peragrari quàm tuis, non dicam cursibus sed victoriis illustratæ sunt, quæ quidem ego nisi tam magna esse fatear, vt ea vix cuiusquam mens aut cogitatio capere possit, amens sim. Sed tamen sunt alia maiora, nam bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus, cōmunicare cū militibus, ne propria sint imperatorum, & certè in armis militū virtus, locorum oportunitas, auxilia sociorum, classēs, commeatus multum iuuāt. Maximam verò partem quasi suo iure fortuna sibi vēdicat, & quicquid prosperè gestum est, id penè omne ducit suū. At verò huius gloriæ C. Cæsar, quam es paulò antè adeptus, sociū habes neminē,
totum

totum hoc quantumcunq; est, quod certè maximū est, totum est inquā tuum. Nihil tibi ex ista laude centurio, nihil Praefectus, nihil cohors, nihil turma decerpit. Quin etiam illa ipsa rerum humanarum domina fortuna in istius se societate gloriæ non offert, tibi cedit, tuam esse totam & propriam fatetur. Nunquam enim temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur.

PHILIP. ARTIFI.

Primum argumentum ex causis sumptum est. Estq; Enthymema. Res bellicæ non sunt propriæ nostræ, & magna ex parte ne quidem consilio reguntur. At clementer facta sunt propriè nostra, & ratione tantum fiunt. Igitur sunt honestiora. Sed conclusio differtur, & ratio consequentiæ omissa est. Nam sensus communis eam offert, quia neque aliena laudem nobis pariunt, neque illa quæ non reguntur consilio.

Præponit autem Enthymemati concessionem, in qua res bellicas Cæsaris amplificat, quia enim præfert

fert hanc domesticam laudem, ne nimium uideretur extenuare res bellicas, proderat eas prius ornari atque laudari.

CIC. VERBA.

Domuisti gētes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas, omni copiarū genere abundantes. Sed tamen ea uicisti, quæ & naturam & cōditionem ut vinci possent, habebant. Nulla est enim tanta vis, tanta copia, quæ nō ferro, ac viribus debilitari frangiq; possit. Verūm animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantē non modo extollere iacentem, sed etiā amplificare eius pristinam dignitatē, hæc qui faciat, non ego eum summis viris comparo, sed similitimum Deo iudico.

Secundum argumentum à difficultate sumitur. Difficilius et gloriosius est iram unccere, præsertim in uictoria, quàm bello hostes atque urbes capere. Alibi hostes bello superasti, hic uicisti iracundiam, igitur hoc factum difficilius & gloriosius est. Sed hæc conclusio paulò post sequetur. Hæc est sententia duorum argumentorum. Cicero etsi non astrinxit formis dialecticis, tamen ita recitat, ut membra dialecticæ formæ agnosci possint, & tamen sermo liberior est. Cæterum addit ornamenta, sententias ex locis communibus sumptas, & compositionem, quæ agnosci facillè possunt cognitis principalibus membris.

CIC. VERBA.

Itaque C. Cæsar bellicæ tuæ laudes celebrabuntur illæ quidem non solû nostris, sed penè omniû gentiû literis, atq; linguis, neq; ulla unquã ætas de tuis laudibus cõticescet, sed tamen eiusmodi res nescio quomodo etiã dum laudantur aut dum leguntur, obstrepi clamore militum videntur, & turbarum sono. At verò cum aliquid clementer, mansue-

te,

te, iustè, rectè, moderatè, sapièter factum, in iracundia præsertim, quæ est inimica consilio, & in uictoria, quæ natura insolens, & superba est, aut audimus, aut legimus, quo studio incendimur? non modo in gestis rebus, sed etiam in fictis? ut eos sapè, quos nunquam vidimus, diligamus. Te verò, quem præsentem intuemur, cuius mentem sensusque & os cernimus, ut quicquid belli fortuna reliquum Reipublicæ fecerit, id esse saluum uelis, quibus laudibus efferemus? quibus studiis persequemur? qua beneuolentia complectemur? parietes medius fidius C. Caesar, ut mihi videtur, huius curi tibi gratias agere gestiunt, quod breui tempore futura sit illa auctoritas in his maiorum suorù & suis sedibus. Equidem cum M. Marcelli

viri

viri optimi, & cōmemorabili pietate ac virtute præditi lachrymas modò vobiscum viderem, omnium Marcellorú meum pectus memoria effodit, quibus tu etiã mortuis M. Marcello conseruato, dignitatē suã reddidisti, nobilissimamq; familiã iam ad paucos redactã, penè ab interitu vëdicasti. Hunc tu igitur diẽ tuis maximis & innumerabilibus gratulatiõibus iure antepones. Hęc enim res vnus est propria Cæsaris, cæterę duce te geste, magnę illę quidem, sed tamen multò magnõq; comitatu. Huius autem rei tu ipse es & dux & comes, quę quidem tanta est, vt nulla sicut trophæis, monumentisq; tuis allatura sit finem ætas. Nihil enim est opere aut manu factum, quod aliquando nõ conficiat, & cõsumat vetustas. At verò
hęc

hæc tua iustitia & lenitas animi florescet quotidie magis, ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus. Et ceteros quidem omnes victores bellorum civilium iam antè pietate & misericordia viceris, hodierno vero die te ipsum vicisti.

PHILIP. ARTIFIC.

Conclusio est duorum argumentorum, quæ supra recensuit. Ergo hæc moderatè facta sunt laudabiliora. Sed Cicero auxit conclusionem, repetita concessione de bellicis laudibus, his postea opponit moderate facta. Et tota res est sumpta ex loco communi, ex collatione uirtutum Castrensium, & aliarum uirtutum, quæ quia sunt mitiores, naturaliter blandiuntur magis hominibus quàm alteræ. Valent enim tantum ad bonitatem, seu ad benefaciendum, non ad nocendum, quare suauiores & amabiliore sunt.

Amplificat conclusionem ex minore. Hæc bonitas delectat etiam in absentibus, & in personis fictis, quantum magis in te presente. Quia uirtus est quidem ipsa amabilis, etiam si mortuis aut fictis personis tribuatur. Sed tamen efficacius mouet animos, cum ipsi presentes ea fruimur.

Sequitur

Sequitur *ἡγοσώποποιία*. Curia sentit hanc nostram leticiam, & gaudit te restituere Remp. restituti senatoribus. Aliud *παῖδες*, Mortui gaudent conseruari familias. Deinde repetit conclusionem breuiter, & mox atexit tertium argumentum.

Durabilis laus est amplior. Hæc laus quam consecutus es hac bonitate, non est quidem ornata trophæis, & statuis, Sed est in animis posita, & perpetua, quia insignem uirtutem semper amant, semper admirantur homines. Ideo hæc laus est amplior quam ulla trophæa.

Quartum argumentum habet collationem ciuili-um uictoriarum, quæ plurimum ualent, & ex ipsis officijs, & exemplis summorum principum sumpta est.

CIC. VERBA.

Vereor ut hoc, quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse, cogitans sentio, ipsam uictoriam vicisse uideris, cum ea quæ illa erat adepta uictis remisisti. Nā cum ipsius uictoriæ conditione iure omnes uicti occidissetemus, clementiæ tuæ iudicio conseruati sumus. Rectè igitur vnus inuictus es, à quo etiam

etiam ipsius victorię conditio, visq̃
 deuicta est. Atque hoc C. Cęsarıs iu-
 dicium P. C. quā latè pateat attē-
 dite. Omnes enim qui ad illa arma
 fato sumus nescio quo Reipub. mi-
 sero funestoq̃ compulsı, & si aliqua
 culpa tenemur erroris humani, à
 scelere certè liberati sumus. Nam
 cum M. Marcellum deprecantibus
 vobis Reipublicę conseruauit, me-
 met mihi, et item Reipub. nullo de-
 precante, reliquos amplıssimos vi-
 ros, & sibiipsis, & patrię reddidit,
 quorum & frequentiam & dignita-
 tem hoc ipso cōfessu videtis. Non
 ille hostes induxit in curiā, sed in-
 dicauit à plerısq̃ ignoratione po-
 tius & falso atq̃ inani metu, quā
 cupiditate aut crudelitate ciuile bel-
 lum esse susceptum, quo quidem in
 bello semper de pace agendum au-
 B diendumq̃

diendumque esse putavi, semperque
dolui non modo pacem, sed & ora-
tionem civium pacem efflagitantium
repudiari. Neque enim ego illa, nec
vlla vnquam secutus sum arma ci-
uilia, semperque mea consilia pacis, et
togæ socia, non belli atque armorum
fuerunt, hominem sum secutus pri-
uato officio, non publico, tantumque
apud me grati animi fidelis memo-
ria valuit, ut nulla non modo cupi-
ditate, sed ne spe quidem prudens,
& sciens tanquam ad interitum rue-
rem voluntarium, quod quidem meum
consilium minimè obscurum fuit.
Nā & hoc in ordine integra re mul-
ta de pace dixi, & in ipso bello ea-
dem etiam cum capitis mei pericu-
lo sensi. Ex quo nemo erit tam iniu-
stus rerum aestimator, qui dubitet,
quæ Cæsaris voluntas de bello fue-
rit,

rit, cum pacis authores conseruan-
dos statim censuerit, cæteris fuerit
irator.

PHILIP. ARTIFIC.

Amplificat quartum argumentum, Primum postea
ta propositione, quod mitigauerit crudelitatem uic-
torie, quod uidelicet nemo præter Cæsarem antea
fecit unquam in ista Republica.

Et commemoratur in hoc loco cõmemorans quam
multos conseruauerit Cæsar, quibus iure irasci po-
tuit. Et amplificat hunc locum dupliciter, Primum
ait ipsum Cæsarem, cum conseruet aduersarios et
pristinæ dignitati restituit, significare quod nõ sint
improbi ciues, quod errore lapsi sint. Deinde ipsi
Cæsari tribuit studium pacis. Ratiocinatur eum pa-
cem maluisse, quia nunc studeat conseruare pacis
authores. Hæc coniectura ex effectu prudentissimè
cogitata, mirificè hic ualet.

CIC. VERBA.

Atque id minus mirum videre-
tur fortasse tum, cùm esset incertus
exitus & anceps fortuna belli: Qui
verò uictor pacis authores diligit,
is profectò declarat, maluisse se non
dimicare, quàm vincere. Atq; hu-

ius quidē rei Marco Marcello sum
testis. Nostri enim sensus, vt in pa-
ce semper, sic tum etiam in bello cō-
gruebant. Quotiens ego eū & quan-
to cum dolore vidi cum insolentiā
certorum hominū, tū etiam ipsius
victorię ferocitatem extimescentē?
Quo gratior tua liberalitas C. Cæ-
sar nobis, qui illa vidimus, debet ef-
se, Non enim iam causę sunt inter
se, sed victorię cōparādę. Vidimus
tuam victoriam præliorū exitu ter-
minatam, gladium vagina vacuum
in vrbe non vidimus. Quos amisi-
mus ciues, eos Martis vis perculit,
non ira victorię, vt dubitare debeat
nemo, quin multos, si fieri posset,
C. Cæsar ab inferis excitaret: quo-
niam ex eadem acie cōseruat quos
potest. Alterius verò partis, nihil
amplius dicā, quā id quod omnes
verebamur,

verebamur, nimis iracundam fuisse futuram victoriam. Quidam enim non modò armatis, sed interdum etiam otiosis minabatur. Nec quid quisq; sensisset, sed vbi fuisset, cogitandum esse dicebant, vt mihi quidem videantur dii immortales, etiam si pœnas à populo Ro. ob aliquod delictum expetiuerint, qui ciuile bellum tantùm, & tam luctuosum excitauerunt, vel placati iam, vel etiam satiati aliquãdo omnem spem salutis ad clementiam uictoris & sapientiam contulisse. Quare gaude tuo isto tam excellenti bono & fruire cù fortuna & gloria, tum etiã natura & moribus tuis, ex quo quidem maximus est fructus, iucunditasq; sapienti. Cætera cùm tua recordabere & si persape virtuti, tamen plarunq; fœlicitati tuæ gratulabere.

tulabere. De nobis, quos in Rep. tecū simul saluos esse voluisti, quotiens cogitabis, totiens de maximis tuis beneficiis, toties de mirabili libertate, totiens de singulari sapientia tua cogitabis, quæ non modò summa bona, sed nimirum audebo vel sola dicere. Tātus est enim splendor in laude vera, tanta in magnitudine animi & consilii dignitas, ut hæc à virtute donata, cætera à fortuna commodata esse videantur. Noli igitur in conseruandis bonis viris defatigari, nō cupiditate præfertim, aut prauitate aliqua lapsis, sed opinione officii stulta fortasse, certè non improba, & specie quadã Reipublicæ. Non enim culpa tua est, si te aliqui timuerunt, contraquæ summa laus, quod plarique minime timendum esse senserunt.

SECUNDA PARS.

Vnc venio ad grauissimam querelam, & atrocissimam suspicionem tuam, quæ non tibi ipsi magis, quàm cum omnibus ciuibus, tum maxime nobis, qui à te seruati sumus prouidenda est. Quam etsi spero esse falsam, nunquam tamen verbis extenuabo. Tua enim cautio, nostra cautio est, ut si in alterutro peccandum sit, malim videri nimis timidus, quàm parum prudens. Sed quisnam est iste tam demens? de tuis ne? tametsi qui magis sunt tui, quàm quibus tu salutem insperantibus reddidisti? an ex eo numero, qui unam tecum fuerunt? non est credibilis tantus in illo furor, ut quo duce omnia summa sit adeptus, huius vitam non anteponat suam. At si tui nihil cogitant sceleris, cauendum

B iiii dum

dú est, nequid inimici. Qui? omnes enim qui fuerunt, aut sua pertinacia vitam amiserunt, aut tua misericordia retinuerunt, ut aut nulli super sint de inimicis, aut qui super fuerunt, amicissimi sint. Sed tamen, cum in animis hominum tanta latebra sint, & tanti recessus, augeamus sane suspicionem tuam: simul enim augebimus et diligentiam. Nam quis est omnium tam ignarus rerum, tam rudis in Repub. tam nihil unquam nec de sua, nec de communi salute cogitans? qui non intelligat tua salute contineri suam? & ex unius tui vitam perdere omnium? Equidem dies noctesque de te, ut debeo, cogitans, casus dumtaxat humanos, & incertos eventus valitudinis, & naturae communis fragilitatem extimesco, doleoque cum Respub. immortalis

mortalis esse debeat, eam in vnius
mortalis anima consistere. Si verò
ad humanos casus, incertosq; euen-
tus valetudinis, sceleris etiam acce-
dat, insidiarumq; consensio, quem
deum etiam cupiat opitulari posse
Reip. credamus? Omnia sunt exci-
tanda tibi C. Cæsar vni, quæ iacere
sentis belli ipsius impetu, quod ne-
cesse fuit, perculsa atque prostrata,
constituenda iudicia, reuocanda fi-
des, comprimendæ libidines, propa-
ganda soboles, omnia, quæ delapsa
iam fluxerunt, seueris legibus vin-
cienda sunt. Non fuit recusandum
in tanto ciuili bello, tãtoq; animo-
rum ardore & armorum, quin quas
sata Respub. quicumque belli euen-
tus fuisset, multa perderet, & orna-
menta dignitatis, & præsidia stabi-
lilitatis suæ, multaq; vterque dux fa-
ceret

ceret armatus, quæ idem togatus fieri prohibuisset, quæ, quidē tibi nūc, tibi omnia belli vulnera sananda sunt, quibus præter te mederi nemo potest.

PHILIP. ARTIFIC.

Amplificatio à tempore, quòd parcere auctoribus pacis post uictoriam plus sit, quàm cum exitus adhuc incertus est. Addit de Marcello, quod is quoque fuerit author pacis, id exemplum pertinet ad Enthymema supra positum. Deinde confert Cæsarem cum aduersarijs, qui non fuerant tam moderati in uictoria futuri.

Epiphonema, A causa quod diuinitus acciderit, alioqui enim funditus perituram fuisse Rempubli-
cam, nisi tam moderatus uictor contigisset.

Sequitur conclusio principalis totius primi negotij, continens laudem huius clementie & adhortationem, ut pergat seruare ciues. Deinde accedit ad alterum negotium huius orationis, uidelicet ad purgationem suspicionum Cæsaris, ubi primum est inficiatio. Non est credibile quenquam insidiari ut e Cæsaris. Ratio habet $\delta\iota\lambda\upsilon\mu\mu\alpha$, nec tui, nec hostes possunt insidiari. Postea addit concessionem.

Sed sint tamen aliqui tam improbi, qui te saluum esse nolint, huic concessionem opponit locū fir-

mio-
miorem

miorem, scilicet adhortationem de cauendo.

Addit rationes ex necessitate Reipub. non potest restitui Respub. nisi à te uno. Igitur debes te Reipub. seruare.

CIC. VERBA.

Itaq; illam tuam præclarissimam & sapientissimã vocem inuitus audiui, satis te diu vel naturæ vixisse, vel glorię. Satis si ita vis nature fortasse, addo etiam si placet, glorię, at quod maximum est, patrię certè parum, quare omitte quæso istam doctorum hominum in contemnēda morte prudentiam, noli nostro periculo sapiens esse, sæpè enim venit ad aures meas, te idem istud nimis crebrò dicere, satis te tibi vixisse. Credo, sed tum id audirè, si tibi soli viueres, aut si tibi etiã soli natus esses, nunc cùm omnium salutem ciuium, cunctamq; Rempublicam res tuę gestę complexę sint, tantum

abes

abes à perfectione maximorū operum, vt fundamenta, quæ cogitas, nondum ieceris. Hic tu modum vitæ tuæ, non salute Reipublicæ, sed æquitate animi definies? Quid? si istud ne gloriæ quidē tuæ satis est, cuius te esse auidissimum, quàmuis sis sapiens, non negabis. Parū ne igitur inquires, gloriam magnam relinquemus? immo verò aliis, quàmuis multis satis, tibi vni parum: quicquid enim est quamuis amplū sit, id parum est, tum cū est aliquid amplius. Quòd si rerum tuarū immortalium C. Cæsar hic exitus futurus fuit, vt deuiētis aduersariis Rempub. in eo statu relinqueres, in quo nunc est, vide quæso, ne tua diuina virtus admiratiōis plus sit habitura, quàm gloriæ. Siquidē gloria est illustris, ac peruagata multorum

& magnorum vel in suos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorū. Hęc igitur tibi reliqua est pars, hic restat actus, in hoc elaborandum est vt Remp. constituas, eaq; tu in primis composita summa tranquillitate & ocio perfruare. Tum te, si voles, cū & patrię quod debes, solueris, & naturam ipsam expleueris satietate viuendi, satis diu vixisse dicito. Quid enim est omnino hoc ipsum diu, in quo est aliquid extremum? quod cum venerit, omnis voluptas præterita pro nihilo est, quia postea nulla futura sit. Quanquàm iste tuus animus nunq̄ his angustiis, quas natura nobis ad viuendum dedit, cōtentus fuit, semper immortalitatis amore flagrauit. Nec verò hęc vita dicēda est, quę corpore & spiritu cōtinetur,

tinetur, illa inquam, illa vita est tua
Cæsar, quæ vigebit memoria sæculo
rum omnium quam posteritas alet,
quam ipsa æternitas semper intue-
bitur. Huic tu inservias, huic te
ostentes oportet, quæ quidē quæ mi-
retur iam pridem multa habe, nunc
etiam quæ laudet expectat. Obstu-
pescent posteri certè imperia, pro-
vincias Rhenum, Oceanum, Ni-
lum, pugnas innumerabiles, incre-
dibiles victorias, monumenta, mu-
nera, triumphos audientes & legen-
tes tuos. Sed nisi hæc vrbs stabili-
tatis consiliis & institutis erit, vaga-
bitur modò nomen tuū longè atq̃
latè, sedem quidē stabile & domici-
liū certum non habebit. Erit inter
eos etiam qui nascentur, sicut inter
nos fuit magna dissensio, cum alii
laudibus ad cælum res tuas gestas
efferent,

fferent, alii fortasse aliquid requirerent, idque vel maximū, nisi belli ciuili incendiū salute patriæ restinxis, vt illud fati fuisse videatur, hoc cōsiliū. Serui igitur iis etiam iudicibus, q̄ multis post sēculis de te iudicabūt, & quidē haud scio, an incorruptius q̄ nos. Nā & sine amore, & sine cupiditate, & rursus sine odio, & sine inuidia iudicabunt. Id autē, etiā si tunc ad te, vt quidā falsō putant, non pertinebit, nūc certē pertinet, te esse talē, vt tuas laudes obsecratura nulla vnquā sit obliuio.

PHILIP. ARTIFIC.

Amplificat institutam adhortationem confutatione cuiusdam dicti, quod primum reprehendit ex causis finalibus. Satis uixisti naturæ & gloriæ, sed non patriæ, quia Reipub. adhuc opus est tua incolumitate.

Secundò sequitur inuersio de gloria, immò nec gloriæ satis uixisti, & ratio sumitur ex definitione. Perfecta est gloria quam pariunt insignia merita

rita erga homines, illa non est uerè gloria, si quis quam libet magnas res gesserit & relinquat Rem publicam in periculo.

Tu ita demum bene mereberis de toto genere humano, cum hanc Rempub. constitueris, igitur tum demum dicito, te satis diu uixisse gloriæ, cum Rem publicam constitueris.

Tertio reprehendit particulam, diu, ex collatione uitæ periture. Estq; propositio. Non debes tempus uitæ desitutum respicere, sed eternitatem.

Postremò non laudabit te posteritas, si nullam aut dissipatam Remp. reliqueris: tunc enim nulla erit posteritas. Ergo da operam ut eam constituas.

CIC. VERBA.

Diuerse voluntates ciuium fuerunt, distractæq; sententiæ, non enim consiliis solùm & studiis, sed armis etiam & castris dissidebamus, erat autem obscuritas quædam, erat certamen inter clarissimos duces, multi dubitabant, quid optimum esset, multi quid sibi expediret, multi quod deceret, nonnulli etiam quid liceret. Perfuncta Resp. est hoc misero fataliq;

fataliꝫ bello, vicit is, qui non fortuna, inflammaret odium suũ, sed bonitate leniret, neque omnes quibus iratus esset, eosdẽ etiam exilio, aut morte dignos iudicaret. Arma ab aliis posita, ab aliis erepta sunt, ingratus est iniustusq; ciuis, qui armorum periculo liberatus, animum tamen retinet armatum: vt etiam ille sit melior, qui in acie cecidit, quã qui in causa animã profudit (quã enim pertinacia quibusdam, eadem aliis constantia videri potest) sed quia iam omnis fracta dissensio est armis, & extincta æquitate victoris, restat vt omnes vnũ velint, qui habent aliquid, non solum sapientiã, sed etiã sanitatis, quia nisi te C. Cæsar saluo, & in ista sententia, qua cũ antea, tum hodie vel maximè vsus es, manente, salui esse nõ possumus.

C Quare

Quare omnes te qui hæc salua esse volumus, & hortamur & obsecramus, vt vitæ, vt salutis tuę consulas: omnesq; tibi, vt pro aliis etiam loquar: quod de me ipse sentio, quoniã subesse aliquid putas, quod cauendum sit, non modò excubias & custodias, sed etiam laterũ nostrorum oppositus, & corporum pollicemur. Sed vt vnde est orsa, in eodẽ terminetur oratio mea, maximas tibi omnes gratias agimus C. Cæsar, maiores etiam habemus. Ná omnes idem sentiunt, quod ex omniũ precibus, et lachrymis sentire potuisti. Sed quia non est astatibus omnibus necesse dicere, à me certè dici volunt, cui necesse est quodammodo, & quod volunt, & quod fieri decet, & quod M. Marcello à te huic ordini Populoq; Ro. & Reip. reddito, præcipue

præcipuè id à me fieri debere intel-
 ligo. Nam lætari omnes, non vt de
 vnus solùm, sed vt de communi o-
 mniũ salute sentio. quod autè sum-
 mæ benevolentia est, quæ mea erga
 illum omnibus semper nota fuit, vt
 vix M. Marcello optimo, & aman-
 tissimo fratri, præter eum quidem
 cederem nemini, cùm id sollicitudi-
 ne, cura, labore, tã diu præstiterim,
 quàm diu est de illius salute dubi-
 tatum, certè hoc tempore, magnis
 curis, molestiis, doloribus liberatus
 præstare debeo. Itaque C. Cæsar sic
 tibi gratias ago, vt omnibus me re-
 bus à te non conseruato solùm, sed
 etiam ornato, tamen ad tua innu-
 merabilia in me vnũ merita, quod
 fieri iam posse non arbitrabar, ma-
 ximus hoc tuo facto cumulus ac-
 cesserit.

PHILIP. ARTIFIC.

Conclusio orationis, in qua primum est comme-
moratio beneficij Caesaris, quod bellum maximum
sua bonitate tantum finierit, ac nunc instaurat reli-
quias imperij. Deinde accedit consequens, Vituperati-
o ingratitude insidiatorum. Hac vituperatione
precipue suspicionem Caesaris minuit.

Postea sequitur adhortatio, ut Caesar vitam tuea-
tur, & addit $\pi\alpha\delta\delta\omicron\varsigma$, quod Principes ipsi promit-
tant se futuros corporis eius custodes.

Ad extremum redit ad Marcelli causam, &
cum supra beneficium Caesaris laudauerit, nunc in
fine gratias agit. Primum publice nomine omnium,
deinde priuatim suo.

PARAPHRASIS.

QV M haecenus in Senatu nihil ege-
rim, quadam impetitus modestia tem-
porum, nunc libenter pristino meo
more rursus dicere incipio. Non e-
nim possum facere, quin Caesaris mo-
derationem qua in summa potestate rerum utitur,
dignissimam summo principe planeque diuinam predicem.

Restituit enim nobis admirabili clementia M.
Marcellum, qua in re primum meam auctoritatem
excitauit. Nam absente Marcello, uidebatur autho-
ritas omnis oratorum iacere, nunc eo restituto, re-
creari

creari illa uidetur. Itaq; C. Caesar & mihi ueterem consuetudinem dicendi aperit, & uniuersam Remp. bene sperare iubet. Cum enim priuatas iniurias Senatui condonat, satis declarat, se senatum atq; uniuersam Remp. incolumem esse uelle. Ac Marcello quidem honorificum est quod & Senatus dignum censuit, ut pro eo deprecaretur, & tu cum restituis iudicare uideris eum Reip. atque tibi ornamento futurum esse. Cum autem illi gloriosum sit, hoc tunc beneficium accipere, quanto tibi gloriosius est dedisse? Profecto fortunatus est Marcellus cum ipsius salus ac leticia ingentem uniuerse Reip. leticiam parit. Atque hanc ei foelicitatem gratulor: est enim ea propter nobilitatem & excellentem uirtutem dignissima.

Etsi autem tot tamque uarijs bellis res gestisti maximas, tamen ueriores laudem nulla res habet, quam haec tua moderatio, qua hodie in restituendo Marcello usus es. Neminem enim tecum conferre possumus uel exterorum regum, uel nostrorum imperatorum, totum orbem terrarum peruagata sunt arma tua, superatis bellicosissimis nationibus, & deuictis fortissimis ac maximis exercitibus, harum rerum magnitudinem cogitatione consequi uix quisquam potest, tantum abest, ut predicare pro dignitate possit. Quanquam igitur haec esse maxima, ut sunt, fateor, tamen sunt alia in te maiora: nam illa iure praeseruntur, quae & tua sunt propriae, & in quae

nihil habet iuris fortuna. At rerum bello gestarum laus ad milites etiam pertinet, & propemodum eis fortuna dominatur. Hæc autem moderatio, tua est proprie, neque hic milites, nec fortuna sibi quicquam arrogare potest, quæ cum sit expertis consilij, nihil ad sapienter facta pertinet.

Deinde difficilius et gloriosius est magnis uiris in uictoria cohibere, & moderari iracundiam, quam ferro ac uiribus hostes frangere. Tu uero in uictoria ciuili quæ solet esse crudelior, non solum paracis aduersario nobili ac prestanti, sed etiam cum in pristina dignitatem restituis. Quamquam igitur consilij magnitudinem, uirtutem, ac felicitatem tuam, in gerendis bellis perpetuo celebrabit uniuersa posteritas, te principem inter Heroes omnes ponet atque predicabit, tamen hæc moderatè facta mirabiliter animos hominum afficient, & in amore tui rapiant. Nulla enim uirtus aut admirabilior, aut hominibus gratior est, quam modestia in summa potestate rerum, iracundiæ moderatio, præsertim in uictoria, hæc cum in fabulis leguntur ficta, tamen ita commouent nos, ut illos, qui nunquam extiterunt, præditos his uirtutibus non solum admiremur sed etiam amemus, quanto magis te presentem suspicere atque amare cogimur, cuius uidemus tantam animi magnitudinem, ut uictoriam non ad priuatam libidinem, aut crudelitatem exercendam, sed ad salutem publicam omnium gentium, conferre studeas, cuius bonitate fruimur
 ipsi

ipsi, & salutem & dignitatem recuperauimus. Hæc
 ipsa curia communem omnium leticiam sentit, et gau-
 det unam nobiscum, auctoritatem huius consilij in his
 ædibus restitui. Denique illi ipsi maiores nostri, quo-
 rum excellenti sapientia & uirtute hoc imperium
 partum atque constitutum est, cum in illa æterna se-
 de nihil perinde optent, atque ut hæc Respublica
 perpetua sit, maximam uoluptatem ex tua humani-
 tate capient, cum uiderint te hanc urbem restituere,
 & familias nobilissimas ab interitu uindicare.
 Mihi quidem nunc subiit omnium Marcellorum re-
 cordatio, totam familiam penè extinctam uideris in
 lucem reuocare. Hanc igitur bonitatis laudem, om-
 nibus triumphis tuis, omnibus monumentis ac tro-
 phæis antepones. Quæ quidem & perpetua est, ne-
 que ulli temporis iniuriæ obnoxia. Nam alia monu-
 menta uetustas consumit omnia, hæc uerò laus bo-
 nitatis in animis atque memoria uniuersæ posteri-
 tatis condita, extingui aut obliterari nunquam po-
 test. Nunquam enim potest animis hominum excuti
 admiratio eximie uirtutis. Atque antea quidam alios
 uictores bellorum ciuilium humanitate uiceras, ho-
 die uerò te ipsum uicisti. Et quod difficillimum est,
 uictoriæ uim atque crudelitatem moderatione tua mi-
 tigasti, cum his pepercisti, quibus uictor iure irasci
 poteras. Ista uerò clementia, latissimè patet. Primito
 enim ad nos omnes pertinet exemplum. Declaras enim
 te uelle totum hunc ordinem conseruare, clon

nō inducis in curiā barbaros atq; exterarum natio-
 num homines, sed nostri ordinis uiros reuocas, ac
 significas nos à te non iudicari sceleratos, sed ma-
 gis errore lapsos, cum arma aduersus te coepimus.
 Deinde ad te pertinet exemplum, cum me & alios
 pacis authores conseruas, ostendis te semper pacē
 q̄ bellum maluisse. Constat enim quæ mea de pace
 sententia fuerit, uerum quod hostes tuos secutus
 sum, non probaui belli consiliū unquam, sed pri-
 uato officio adductus, deesse Pompeio nolui, neque
 enim obscurum est, hos qui in Republica uersan-
 tur, implicitos amicorū studijs, minimē in sua pote-
 state esse. Fuit in eadem sententia de pace meū &
 Marcellus, quem uidi non solū belli calamitates de-
 plorantē, sed etiā pertimescētē uictoriæ crudeli-
 tatē. Quare tua bonitas nobis gratissima est, qua
 uictoriā mitigas. Nemo in urbe interfectus est, nemo
 usquam nisi in acie perijt, hæc in uictoria ciuili di-
 uina quædā uirtus est. Alterius uerò partis uictoria
 uidebatur futura plena crudelitatis. Minabantur ea
 nim non solū aduersarijs, sed etiā ociosis. Ac uide-
 tur singulari bonitate dei accidisse, ut postquā nos
 hoc misero luctuosq; bello plecti uoluit, tamē uicto-
 ria tibi cōtingeret, cuius moderatiōe exitus mitiga-
 retur, ne Resp. periret funditus. Quare, quod facis,
 perge conseruare ciues, et hanc tuam clemētiam, in
 summis bonis ducito, quæ quidē nō solū lōgē omni-
 bus ijs antecellit, quæ tibi beneficio fortunæ conti-
 gerunt

gerunt, sed etiam inter uirtutes, in tanta fortunæ indulgentia nulla magis quam hæc animi moderatio lucet. Nunc uenio ad atrocissimam suspicionem tuam, in qua significas quosdam uite tuæ insidiari, hanc uerò non duxi purgandam esse, sed te potius adhortandum, ut uitam tuam summa diligentia tuearis. Quamquam spero neminem esse tam dementem, qui non optet te saluum & incolumem esse. Primum enim non est credibile quenquam ex tuis esse, cui salus tua non sit charissima: nam te duce maximas opes consecuti sunt. Deinde inimici, aut in acie perierunt, aut dimissi incolumes non solum hostilem animum exuerunt, sed etiam sentiunt se tibi uitam et omnia pro immortalis beneficio tuo debere. Sed non utar purgatione: nam ingrati atque improbi multi sunt. Quare potius augenda est suspicio ut salutem tuam custodias diligentius: nam salute tua continentur uniuersæ Reipublicæ, atque omnium nostrum salus. Bellum, ut fit, audacissimo cuique licentiam omnium rerum concessit, iudicia perturbauit, leges oppressit: nunc iterum auctoritas legum excitanda est, iudicia constituenda, poenis coercendi improbi, frenanda licentia, mores regendi sunt: hæc cum præter te nemo possit efficere, facile intelligi potest, nisi te saluo, Rempublicam saluam esse non posse. Itaque uehementer consternatus sum cum diceres te satis diu uel nature uel gloriæ uixisse. Quamquam est quedam laus fortitudinis non formidare mortem, tamen

Reipublicæ

Reipublicæ causa uitam tueri te oportet: propterea quòd de tua incolumitate salus Reipublicæ pendet. Deinde si rectè æstimes, nondum gloriæ tuæ satis uixisti. Et si enim ea, quæ gessisti hæctenus, maximã apud omnes gentes admirationem habitura sunt, tamen perfectã gloria ea demum est, quam pariunt egregia merita, quæ insignem utilitatem, uniuerso generi humano afferunt. Quare ita demum ad omnem posteritatem relinques perfectã gloriam, si hoc imperium in tranquillum restitueris, ac legibus, ac præsijs ita munueris, ne dissipetur, ac penitus concidat: nam ea res ad salutem totius humani generis pertinet, ut sit certum aliquod imperiũ, quo gentes omnes contineantur, hoc à te beneficiũ orbis terrarum expetit. Atque alijs fama rerũ suarum gestarum sufficit, qui res tantas perficere non potuerunt. Tu uerò ad cæteras res gestas debes addere hoc opus summo principe dignum, quod cum perfeceris, tum demum satis diu uixisse te dicito. Quanquam illud etiã in te non competit, uitæ tẽpus atq; etatem metiri, eternitatẽ animo intueri debes, & illam uerè uitam tuam existimare, quæ uigebit apud uniuersam posteritatem, apud quam ita uiues, si Rempublicam à te constitutam ei reliqueris: tunc enim, etsi cæteras res admirabuntur, tamen ita iudicabunt, hoc diuinæ cuiusdam sapientiæ fuisse, quod Rempublicam ex tanto bello restitueris in tranquillum, & quia tuo maximo beneficio fruuntur, nomen

TUUM

ORAT. PRO M. MARCEL. 43

tuum summis honoribus & diuinis, grati prosequen-
 tur. Neque uerò sensus nullus est exutis hoc corpo-
 re, quare illa posteritatis iudicia ad te pertinebunt,
 aut si tunc sensus nullus erit, certè iam ad te per-
 tinet quo animo sis, & qualem de te opinionem re-
 linquere cupias. Quantum autem tibi debeamus om-
 nnes pro tua eximia, ac penè diuina bonitate, nemo
 consequi uerbis potest, bellum horribile fuit inter ci-
 ues quod hanc Rempublicam haud dubie funditus
 euertisset, ac delessset, nisi nunc uictoris moderatio-
 ne clementiaque conseruaretur atque instaurare-
 tur, qui non explet iracundiam suam in delendis re-
 liquijs huius urbis, sed oblitus priuati doloris, redit
 in gratiam cum hostibus, eosque ut imperij autho-
 ritatem conseruet, in patriam reuocat, quam legi-
 bus, iure, denique omni ratione munit atque ornat:
 in tanta bonitate, si quis adhuc uictori irascitur, is
 profectò ingratus, & in patriam impius est, quæ nisi
 incolumi Cæsare, salua esse non potest. Quare ne-
 cesse est omnibus, qui quidem non oderunt patriam,
 uitã Cæsaris præcipuæ curæ esse, optareq; ut quàm
 maximè diuturna sit, te quoque adhortamur atque
 obsecramus omnes, qui hanc Rempublicam interire
 nolumus, ut uitam tuam tuearis, eamq; ad rem pola-
 licemur nos ipsos corporis tui custodes fore.

Sed ut redeat oratio ad eam causam, à qua
 sumpsit exordium, gratias tibi Cæsar agimus maxi-
 mas omnes, quod Marcellum restitueris, quòdque

44 PARAPHR. PRO M. MARC.

eo restituto significaueris te reliquis nobis etiam placatum esse, & priuatas offensiones Reipublice condonare. Postremò quoniam Marcellum ita amo, ut nemini præter fratrem concedam in amore eius, meo nomine priuatim tibi ago gratias:

nam ad cetera tua erga me ingentia be-

neficia, quod fieri uix posse arbi-

trabar, cumulus hodie

maximus acc-

cessit.

DISPOSITIO

ORATIONIS PRO ARCHIA

poëta, autore PHILIP. ME

L ANCHTHONE.

Nitio διανομή Exordij trademus. De reliqua oratione, & de caussa postea dicturi sumus. Ac multas utilitates adfert hæc ratio distribuendarum sententiarum, qua hic utemur. Primum enim uoluntatem uniuscuiusq; authoris is deum rectè adsequi poterit, qui seriem omnium sententiarum contemplabitur, & animaduertet quomodo inter se consentiant. Deinde cum in alienis scriptis rationem coniungendi sententias animauerimus, scribemus & ipsi magis coherentia. Plurimum itaque prodest hæc diligentia considerande dispositionis in oratione, tum ad imitationem, tum etiam ad iudicandum. Nam etiamsi nihil scripturi sumus, tamen hac ratione iudicandi de alienis scriptis, carere non possumus.

Locus Exordij sumptus est ex Communi loco, scilicet ex officio referendæ gratiæ. Nulla est autem efficacior ratio conciliandæ beneuolentiæ, quam
que

quæ ab honesto aut ab officio ducitur. Estq; hæc propositio, ex qua totū Exordiū nascitur, in prima periodo posita, Ego debeo Archiā tueri, ut referā ei gratiā. In secūda periodo sequitur ἀρτιολογία, hoc est, p̄batio huius sententiæ, quia Archias adiūuit hoc meū studiū dicendi. Tertiò est addita Conclusio. Cum beneficio Archiæ alijs opem ferre possim, conuenit ut ipsum quoque defendam. Cum sententiæ ad hunc modum detractis ornamentis digeruntur, facile postea est uidere quæ ornamenta accedant. Prima periodus continet Incrementum: nam hæc cognatæ species ad unam sententiam amplificandi causa referuntur, ingenium, exercitatio, ratio, id est, ars. In secunda periodo penè nullum est ornamentum, tantum fecit mentionem Circūstantiæ, ne nimis breuis esset Circūductio. Conclusio est facta Enthymematis modo, & est repetitio duarum periodorum superiorū, Cum hæc uox sit ab Archiæ ad salutem aliorum adsuefacta, ergo debet etiā Archiæ prodesse. Nam omissa est Maior absoluens Syllogismū, Aequum est, ut quisque fructum ferat sui beneficij. Tametsi hanc rationem subindicat, cum quædam uerba ab ea mutuatur.

Deinde sequuntur Occupationes duæ. Prima. Quomodo potest Poëta adiuuare Oratorem? Respondet breuissimè, quia omnes artes cognatæ sunt, & se mutuò adiuuant. Altera Occupatio est. Videatur ineptum in foro loqui de artium & literarum studijs,

studijs, id quod iam fecit Cicero, & paulò post copiosius faciet. Hoc excusat sumpto argumèto à persona Archiæ, quia pro poëta ita conueniat dicere, ne magis etiam perturbetur ille, qui nunquam uersatus est in iudicijs, si res agatur usitata cõtentione.

Oratio est generis Iudicialis. Status causse est, & Archias sit ciuis Romanus. Et hæc est principalis Propositio, ad quam referre argumèta oportet. Hæc in tota oratione ob oculos uersari debet, cuius si quis oblitus fuerit, non intelliget reliquam orationem. Nã in omnibus causis in primis oportet principalem propositionem meminisse. Est autem Status Iudicialis. Argumenta ducta sunt à Lege, & à Testibus. Nã hi proprij loci sunt questionũ iudicialiũ.

Sed præter hæc, longissimũ argumentum à persona Archiæ & ab artium dignitate tractum est. Illæ laudes propriè ad genus Demonstratiuũ pertinent, sed inde mutuamur sæpe argumenta ad iudiciales causas, quia dignitas personarum cõciliat fauorem iudicum, & reddit causam magis probabilem & uerisimilem. Ita & hic argumentatur Cicero. Quia Archias magna facultate ingenij præditus est, ergo credibile est eum ciuitate donatum esse. Itẽ, quia tali est ingenio, meretur retineri in ciuitate. Genus dicendi in hac oratione initio summissum, & ut uocant, Atticum est. Neque enim longis circumductionibus, aut expolitionibus, aut figuris procul accerstitis usus est. Multæ breues sunt periodi, & propria oratio,

oratio. Postea circa finem aliquanto floridior est oratio.

Narratio continet propemodum historiam uitæ Archiæ & peregrinationū, ex quibus peruenit eo, ut doceat quomodo ius ciuitatis consecutus sit ex lege. Et est ad finem narrationis Syllogismus additus, ubi primo loco ponitur Conclusio, Data est ciuitas. Deinde Maior, Omnes qui in socijs ciuitatibus adscripti sunt, si in Italia, cum lex ferretur, domicilium habuerūt, & professi sunt intra dies LX. apud prætorē, &c. sunt ciues, Archias adscriptus est Heraclææ, & habuit domicilium Rome, & professus est, &c. Ita clauditur Narratio, nō repetita Cōclusionē proprijs uerbis, sed quadam generali adseueratione, quia necesse intelligi Conclusionem recitato Syllogismo, si nihil nisi de ciuitate ac lege dicimus, nihil dico amplius, causa dicta est.

Deinde sequitur Cōfirmatio, antequam non repetit Propositionem suprā positam ante Narrationem, sed tantum de Minore adseuerat, quia Minor est ἀξιωματικόν, ideo habet opus probatione. Et ut causæ summam complecti animo possis, Syllogismū suprā positum meminisse oportet. Omnes inscripti in socijs ciuitatibus, &c. sunt ciues. Archias est inscriptus, ergo Archias est ciuis. Maior nihil habet ambigui, minor autem est incerta. Propterea tota Confirmatio uersatur in Minore probanda, & habet locos à Testibus & Tabulis, quod sit Heraclææ adscriptus,

adscriptus, quòd sit professus. Postea addit Verisimile ex Minore, multi alij leuiorum artium periti, adscripti sunt in socijs ciuitatibus. Ergo uerisimile est & hunc adscriptum esse. Postremò addit signa Romani ciuis, adiit hereditates, testamentum fecit, in beneficijs ad ararium delatus est, id est, arario pecuniam donauit ex testamentis.

Quia caussa per se tenuis et exigua est, reddidit eam splendidiorē & illustriorē addito loco conamuni de laude literarum. Et cum supra argumenta à re seu caussa traxerit, hic à persona ducit argumentum, Archias est homo literatus & poëta, ergo est dignus quem in ciuitate retineamus. Transfert igitur orationem ab Hypothesi ad Thesin, id est, ad locum communem, scilicet, Omnes studiosi sunt colendi. Sed ut modestè prædicet Archiam, ne immodice laudes noceant ei, transfert rem in suā personam, dicit se plurimi facere Archiam. Est ergo propositio. Ego magnifacio Archiam. Sequitur ratio Enthymematis forma, quia eius studia profunt mihi ad delectationem, deinde etiam ad utilitatem in hac forensi facultate dicendi. Et huic rationi est subiecta breuis uel comprobatio uel repetitio. Sequitur Occupatio, Tu ne igitur fateris te uersari in literis? Ad hoc respondet per concessionem, & subiicit tres caussas finales. Prima est, Ita uersor in literis tanquam in ludis, ut tamen non abducar à negocijs. Secunda, Ex literis crescit mihi facultas dicendi.

ccendi. Tertia, Literæ etiam gubernant meos mores, & cõsilia regendæ Reip. Et addit rationem, Quia literæ continent doctrinam bene uiuendi. Et hanc sententiam illuminat per interpretationem, nonnihil mutatis uerbis.

Sequitur Obiectio. Num igitur nulli sunt magni uiri sine doctrina? Primum Concessione utitur, quòd multi uiri magni sine doctrina fuerint. Et addit Rationem, quia magna naturæ uis est. Deinde subiicit Correctionem, multum tamen conducit doctrina, & perfectum quiddam existit cum ad naturam bonam accesserit. Id probat Exemplis. Postremò claudit hanc disputationem repetitione causse finalis leuioris, uidelicet, quòd delectationis caussa literæ nõ sint aspernandæ. Et amplificat hunc finem per Collationem, nullæ aliæ uoluptates perinde sunt perpetuæ. Porro distributio fit temporum, agunt senectutem, &c.

Haftenus de sua persona tantum dixit Cicero, hic Transitionem facit, & probat debere iudices etiam admirari artem, & est argumentum à genere artis tractum. Ars est digna admiratione, ergo etiã Archias magni faciendus est. Et similitudine reddit perspicuum argumentum. Sicut celeres motus erant corporis Roscij, qui magnopere delectabant. &c. ita sunt ingenij Archie. Accedit probatio, quia multos uersus ex tempore fundit. Sequitur argumentum à differentia poëtices. Distinguit enim Antithesi poëtica ab alijs artibus, et hæc est Enthymematis summa,

na, Poëtica est diuina, ergo poëte sunt tractandi hu-
maniter & colendi. Et adiecit Amplificationem ex
laude musices, ductam ex maiore, Saxa respondent
uocibus, bestiae flectuntur cantu, ergo & nos ame-
mus carmen.

Hactenus recitauit argumēta sumpta à perso-
na Archiae extra causam, quod in ciuitate retinend-
us sit, quia sit poëta. Nunc subiicit exempla eodem
pertinentia, Sicut aliae ciuitates honore adfecerunt
poëtas, ita & nos Archiam honore adficere debe-
mus. Homerum multi sibi uendicant, ergo & nos
retineamus Archiam. Additus est adfectus, nemo nõ
fauet suis laudibus, Archius autem descripsit laudes
Pop. Ro. Recitat igitur argumēta quaedam poëma-
tū Archiae. Deinde subiicit Scipionis exēplū. Scipio
Enniū honore affecit, ergo et uos hūc honore adfici-
te. Accedit āplificatio à Græca lingua. Plures legūt
Græca q̄ Latina: at Archias Græcè scribit, melius ige-
tur scribit q̄ Ennius. Addita est āplificatio ab utili-
tate scriptorū, quia gloria ad uirtutē incitat, scripta
autē gloriam pariunt, quia retinent memoriam rerū
gestarū, ergo scripta illa ad uirtutem incitant. Se-
quitur igitur scriptores esse dignos qui omni officij
genere colantur. Adiectum est exemplum de Achil-
le & Homero. Achillis memoriam retinuit Home-
rus. Item, Pompeius iudicauit hæc scripta gloriam
adferre, &c. Accedunt & alia exempla Sylle &
Metelli, qui poëtis delectati sunt. Et Schema ex Mi-

nore interpositum est, quod facit uerisimilem Archiae causam, Si alios poetas studiosè audierunt nostri Imperatores, ergo uerisimile est eos & hunc audiuisse, & facile concessisse ciuitatem. Postea additur ὑποτιολογία ex communi sententia. Trahimur omnes cupiditate laudis. Hæc sententia Bruti & Fuluij exemplis cōprobata est. Sequitur breuis Conclusio, postquam suum exemplum commemorat, Et ego laude delector, & cum res meas gestas Archias descripserit, bene uolo illi. Sequitur repetitio loci communis, quòd gloriæ & immortalitatis cupiditas hæreat in animis, quæ ad res magnas gerendas exuscitat, estque argumentum à caussa finali ductum. Omnes gloriam appetimus tanquam finem laborū, quare hi qui monumenta condunt, honore afficiendi sunt. Et hæc sententia Rhetorica expolitione est uariata, uerbis quater mutatis res eadem repetitur. Virtus appetit gloriam, Nemo tantos labores, tanta pericula susciperet, nisi laudis amore duceretur. Illa gloriæ cupiditas hæret in animis, quæ ad agendum exuscitat. Turpe esset magnis uiris et in Rep. uersantibus, si ea essent opinione, simul cum ipsis morituram esse memoriam omnium quæ gesserunt. Hic subinde uides eandem sententiam paulum modò uariatam repeti. Multum accedit lucis, cum & locus argumēti notatus est: dixi enim à caussa finali sumptum esse, & Elocutionis figuræ ostensæ sunt. Nam hic sententia ualde redditur perspicua, si moneatur lector,

lector, rem eandem dici, tantum uariata forma orationis.

Amplificatio in fine addita est, uel à Simili, uel ex Minore. Si corporum statuas relinquere cupimus, multo magis poëmata relinquenda erunt, quia sunt durabiliora, & sunt imagines animorum & consiliorũ. Est autẽ sumptus hic locus ex Isocr. Euagora, Εγὼ δ' ἐ, ὦ Νικόλαε, ἠγοῦμα μὲν εἶναι καλὰ μνημεῖα καὶ τοὺς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μᾶλλον πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ φθ. διανοίας, ἀς ἢ τοῖς λόγοις ἄρ τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρεῖσθαι. Postea sequitur Peroratio, quæ continet Deprecationem, in qua argumenta causse breuissimè repetuntur, ut fit in Epilogis.

τέλθ.

D. iij

PARAPHRASIS PHI-
LIPPI MELANCHTH.

GO nisi parum gratus existimari uelim, hanc meam dicendi facultatem, si qua est, ad salutem defensionemq; Archie cōferre debeo. Nam hic mihi inde usque à prima etate autor adiutorq; ad hæc Eloquentie studia suscipienda atque colenda, semper fuit. Quare cū alijs opem ferre soleam, multo æquius est, ut Archiam defendam, à quo plurimum in hoc studio adiutus sum, ut aliquè beneficij sui fructū ferat. Sed miretur qspiā, qui potuerit me in hac forensi ratione dicēdi adiuuare Archias, qui cū sit poëta, in dissimili genere artium uersatur. Verum hac de re ita statuetis, disciplinas omnes tanquā foedere quodam inter se copulatas, atque coniunctas esse. Quare etiā hæc ratio dicendi multum à poëtis sumit. Est autem hoc loco uenia etiam mihi petenda, quod in foro atque iudicio, præter consuetudinem de studijs literarum multa dicturus sim. Nam id spero mihi uos, propter hunc reum concessuros esse, quem uerebar animo debiliore futurum esse, si usitata contentione causam agi uideret, cū antea nunquā in iudicijs uersatus sit. Quamobrem nouo genere orationis confirmandus mihi fuit. Proinde si me benigne audietis, efficiam,

efficiam, ut illum non modò ciuem esse statuatis, sed etiam si ciuis non esset, dignum esse cui ciuitas donetur, intelligatis.

Ego Iudices, non adducor leuibus causis, cur Archiam plurimi faciam, quia magnū ex studijs eius fructum capio, tum ad oblectationem, tum etiam ad hanc orationis copiam conseruandam. Neque enim sustinere possem, hanc in foro contentionem, nisi mitioribus studijs interdum relaxarem animum atque recrearē. Et aresceret hæc facultas dicendi, nisi doctrina aleretur. Non enim dissimulo me in studijs litterarum uersari, præsertim, cum me neque à Reipub. neque ab amicorum negocijs abducant. Nunquam enim me, uel commoda mea, uel ocij cupiditas, uel inertia uel uoluptates remoratae sunt, quominus aut Reipub. aut amicis, necessario ipsorum tempore, operam dederim. Quare concedi mihi peto, si quantum temporis alij ponunt in alea, in conuiujs, in spectandis ludis, tantum ego in literis colloco. Idque eam ob causam æquius est mihi permitti, quia ad alios inde non exigua utilitas redit. Hæc enim oratio fit uberior ex illis studijs, quæ multorum salutem defendere solet. Præterea, maiorem etiam utilitatem ex illis literis capio. Nam auctoritate earum commotus, nihil antiquius uirtute duco. Nullum pro salute Reip. discrimen adire unquam dubitavi, nec me à defensione Reipub. uoluptas unquam, aut metus ullus retraxit. Video enim in literis ho-

Narrationē
 & Confirmationē primā
 a Lege ductā
 omisit. Locus
 Comunis habet
 Paraphrasin de studijs.
 Prodest autē,
 ad sententiā
 oratiōis melius
 intelligendam,
 & perspicuendū
 ordinem Argumentorū,
 conferre Paraphrasin ad
 Ciceronem.

nestissima præcepta proposita, uideo exempla à doctis hominibus mandata memoriæ, hanc ob causam, ut ea exprimeremus atq; imitaremur in omni uita. In quæ ego intuens, ad uirtutem et ad decus expetendum, accendi me sentio.

Sed quia uim harum artium tantopere prædicatas, quæret aliquis fortasse, an nemo unquam extiterit uir magnus sine doctrina, cū quidem in hac Rep. constet, sine literis multos fortissimos & moderatissimos uiros, & peritissimos Reip. regendæ fuisse? Ego uerò non nego, multos naturæ beneficio, ac penè diuinitus ad uirtutē factos, sine doctrina præstantes uiros extitisse. Magna enim in omni genere naturæ uis, adeò ut plus ad uirtutem consequendam scilicet natura sine doctrina ualeat, quàm sola doctrina repugnante ingenio et inuita Minerua, quod aiunt. Quanquam autem hoc ita sit, tamen illud etiam affirmare ausim, perfectam sapiētiam ac uirtutem, ita demum existere, cum ad bonam naturam ratio doctrinamque accesserit. Sumit enim impetus quosdam à natura uirtus, quæ literis & doctrina perficienda est. Viderunt Patres nostri Africaniū, Lelium, & Catonem, qui acerrimum studium, ad has artes contulerunt. Neque uerò existimari debet, tales uiros in tanta uarietate occupationum, hæc studia attingere uoluisse, nisi sensissent ea magnū momentum ad colendam uirtutem adferre. Sed ut nulla maior utilitas inde percipi possēt, tamen experien-

da uidentur delectationis caussa. Nam alie uoluptates non sunt perpetue. At hæc studia delectant in omni etate atque fortuna. Exercent adoleſcentiam, exhilarant ſenectutem, ſecundas res ornant, in aduerſis leniunt animi curas. Hactenus de me dixi, cur Archiam plurimi faciã. Non dubito autem, quin et nos ei, propter artis ſuauitatem, bene cupiatis. Ut enim Roſciũ omnes admirabamur, ac diligebamus, propter uenustatem, quam in corporis motu adhibebat, ita in hoc ingenij celeritas, fauorem meretur. Sæpe enim uidi Archiam ex tempore magnam numerum uerſuum effudentem, cum literam nullam ſcripiſſet, ac rursus eandem ſententiam commutatis uerbis ornatiffimè explicantem. In his uerò que maiore cura ſcribit ac componit, ne ueteribus quidem ulla ex parte cedit. Quis igitur eum nõ anct? quis non defendat? quis non omni officij genere proſequi uelit? At reliquas artes ſerunt præceptis conſtare, poëtas uerò diuina quadam ui commoueri. Quamobrem Ennius, eos appellat ſanctos, hoc eſt, religione quadam colendos. Prõinde et nos reuerentia quadam poëtici nominis tangi cõuenit, præſertim cum carmine moucantur ſaxa etiã ac beſtiæ, quanto magis nos, ad humanitatem optima diſciplina inſtitutos, uoce poëtarum moueri decet?

Homerum multe ciuitates mortuum repetunt, tanquã ſuum: nos unum Archiam, qui iure in noſtram ciuitatem peruenit, non retinebimus, cuius quidem

dem de nobis præclare meritis sit? Nemo suis laudibus nõ fauet. Nos igitur Archia, qui res præclare gestas Populi Romani, carmine cõplexus est, fauere debemus. Descripsit enim Cymbrorũ cladem in Italia acceptã: Descripsit & Mithridaticũ bellũ. Pertinent enim ad Populi Romani gloriã res gestæ nostrorũ Imperatorũ. Scipio honore affecit Ennium, & non modò uiuũ coluit, sed mortuũ etiã in sepulchro Scipionũ collocauit. Hic celebrauerat Catonem & alios egregios ciues, quæ res cũ ad Populi Romani gloriã pertinere iudicaretur, ciuitate donatus est Ennius, ignobili natus loco, in oppido Rhodijs. Quanto minus decet, nos hunc Archiam, in sociã ciuitate Heraclea adscriptũ, ciuitate eijcere, præsertim cũ Græcè res gestas Populi Romani cõscripserit. Maiorem enim gloriã pariunt Græcè q̃ Latinè scripta, quia Græca lingua plures gentes utuntur quam nostra: At cùm famam uirtutum nostrarũ, ad eas etiam gentes peruenire cupiamus, quò nondum arma nostra penetrauerũt, ornare eas litteras debemus, quæ nominis Romani noticiam eò perferunt.

Huc accedit quòd scriptores non uulgariter de Rep. merentur, qui quia memoriã rerũ præclare gestarum retinent, excitant homines ad uirtutis studium. Nullum enim efficacius incitamentũ est periculorũ ac laborũ, quàm gloria. Atq; ita iudicasse Alexandrũ apparet, uiros fortes ac magnos gloria dulcedine tangi. Nam cùm ad Achillis tumultũ assitisset,

set.

set, pronunciauit illum hoc nomine fortunatū fuisse, quod Homerū præconem nactus esset, quasi amplissimum uirtutis præmiū illi contigisset. Etenim & absq; Homero fuisset, ipsum etiam nomen Achillem obliuione oblitū fuisset. Noster Pompeius pro concione poëtam quendam ciuitate donauit, idq; cōprobauit exercitus. Delectabat enim eos, quod res gesta ipsorū mandate literis, non tantū in præsentia, sed etiā ad posteros gloriā ipsis paritura erant. Cū autem Imperatores nostri hanc ob causam, sæpè scriptoribus honorem habuerint, uerisimile est & Archiam, si ciuis non esset, facile ius ciuitatis ab aliquo impetrare potuisse. Sylla enim, cū etiam inepto poëte præmiū dari iusserit, hunc, propter singularem ingenij uim atq; copiam, maxime admiratus esset. Q. Metellus Hispanicos poëtas in ciuitatem assciuit. At ab hoc facile uel per se, uel per Lucullos idem impetrare Archias potuit. Neq; enim dissimulari hoc potest, gloriæ cupiditatē animis omnium innatā esse. Hanc ipsi etiam Philosophi, cū de contemnenda gloria præcipiunt, adfectant. Hanc propositam habuerunt nostri Imperatores, qui in publicis monumentis carmina perscribi curauerūt, in quibus nomina eorum extarent. Ego, ut ingenuè fatear, incredibili uoluptate afficior, cum huius poëma recitari audio, quod de rebus in Cōsulatu meo pro salute Reipublice inchoauit. Nullū enim uirtutis præmiū copiosius desyderat, q̄ laudem atq; gratā memoriam laudatorum.

borum. Hanc omnes expetunt atq; ambiūt. Est enim
 insita quedā gloriæ cupiditas omnibus, quæ extinuat
 ut memoriam nominis nostrī ad posteros exten-
 danus. Nemo enim tantos labores susciperet, nemo
 tot pericula subiret, si nulla cura immortalitatis tan-
 geretur, si arbitraretur, secū memoriam omnīū labo-
 rum interituram esse, si non ob oculos spes quedā
 immortalitatis obseruaretur. Et cum uoluptas quæ-
 dam sit, statuas & corporū simulachra relinque-
 re, quanto magis optandū est ut extant animorum
 & consiliorū nostrorum imagines, arte summa fa-
 cte atq; elaborate. Ego quidē in ijs rebus, quas ges-
 si, iam tum in uniuersam posteritatem intuebar, &
 illius calculis probari consilia mea cupiebam. Et siue
 post mortem sensus aliquis est animorū, ut sapien-
 tissimi homines maluerūt, siue nullus est sensus, nūc
 tamen hæc me consolatio ac spes delectat reputan-
 tem famam rerum gestarum, à me ad posteritatem
 peruenturā esse. Quæso igitur uos iudices, cū caus-
 sa legis autoritate defensa sit, in ipso autē reo tan-
 ta sit dignitas, ut eum in ciuitate retinendum esse
 statuatis. Erit humanitatis uestre, talem uirum di-
 uina quadam ui ingenij præditum, quod quidem to-
 tum ad ornaudū Populi Romani nomen contulit, li-
 berare. Ego quæ de causâ dixi, ita plana esse con-
 fido, ut nemini dubia uideri possint. Quæ extra cau-
 sam de studiorum laude dixi, existimo uos boni con-
 fulere.

61
M·T·CICE

RONIS PRO AVL. LICINIO

Archia poeta Oratio.

I quid est in me ingenii iudices, quod sentio quàm sit exiguū: aut si qua exercitatio dicēdi, in qua me nō inficior

Propositio
Exordij.

mediocriter esse versatum: aut si huiusce rei ratio aliqua ab optimarū artium studiis & disciplina profecta, à qua ego nullum cōfiteor ætatis meæ tempus abhorruisse: earum rerum omniū vel in primis hic A. Licinius fructū à me repetere propè suo iure debet. Nam quoad longissimè potest mens mea respicere, spacium præteriti temporis, & pueritiæ

Ratio.

Conclusio

ritiæ memoriã recordari vltimã, inde vsq; repetens, hunc video mihi principem, & ad suscipiendã & ad ingrediendam rationem horum studiorum extitisse. Quòd si hæc

Occupatio

vox huius hortatu præceptisq; confirmata, nonnullis aliquando salutis fuit: à quo id accepimus quo cæteris opitulari, & alios seruare possemus, huic profectò ipsi, quantum est situm in nobis, & opem & salutem ferre debemus. Ac ne quis à nobis hoc ita dici forte miretur, quòd alia quædam in hoc facultas sit ingenii, neque hæc dicendi ratio aut disciplina, nec nos quidem huic cuncti studio penitus un-

Solutio Occupationis.

quã dediti fuimus. Etenim omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent quoddã cõmune vinculum,

culum, & quasi cognatione quadã,
inter se continentur. Sed ne cui ve-
strum mirum esse videatur, me in
Quæstione legitima, & in iudicio
publico, cum res agatur apud Præ-
torem Po. Romani lectissimum vi-
rum, & apud fauerissimos Iudices,
tanto conuentu hominum ac fre-
quentia, hoc vti genere dicendi,
quod non modò à consuetudine iu-
diciarum, verùm etiã à forensi ser-
mone abhorreat, quæso à vobis, vt
in hac caussa mihi detis hanc ve-
niam accommodatam huic reo, vo-
bis, quemadmodum spero, non mo-
lestam, vt me pro summo poëta, ac
eruditissimo homine dicentem, hoc
concurfu hominum literatissimo-
rũ, hac vestra humanitate, hoc de-
nique Prætore exercente iudicium,
patiamini de studiis humanitatis

Occupatio.

ac

*Propositio
caussa.*

Narratio.

Gradatio.

ac literarū, paulò loqui liberius, & in eiusmodi persona, quæ propter ocium ac studium minimè in iudiciis periculisq; tractata est, vti propè nouo quodam & inusitato genere dicèdi. Quòd si mihi à vobis tribui cōcediq; sentiam, perficiã profectò, vt hunc Aulum Liciniũ non modò non segregandum, cum sit ciuis, à numero ciuium, verũetiam si non esset, putetis afficiscendum fuisse. Nã vt primùm ex pueris excessit Archias, atq; ab his artibus, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet, se ad scribendi studium contulit, primùm Antiochiæ (nã ibi natus est loco nobili, et celebri quondam vrbe et copiosa, atque eruditissimis hominibus liberalissimisq; studiis affluentibus) celeriter antecellere omnibus ingenii gloria cõtigit.

contigit. Post in ceteris Asiae partibus, cunctisque Graeciae, sic eius aduentus celebrabatur, ut famam ingenii expectatio hominis, expectatione ipsius aduentus admiratioque superaret. Erat tum Italia plena Graecorum artium ac disciplinarum, studiaque haec & in Latia vehementius tum colebantur, quam nunc iisdem in oppidis, & hic Romae propter tranquillitatem Pop. Romani non negligebantur. Itaque hunc & Tarentini & Rhegini & Neapolitani, ciuitate caeterisque praemiis donarunt, & omnes qui aliquid de ingeniis poterant iudicare, cognitione atque hospitio dignum existimarunt. Hac tanta celebritate famae cum esset iam absentibus notus, Romam venit Mario consule & Catulo. Nactus est primum Consu

RECIT.

les eiusmodi, quorum alter res ad scribendum maximas, alter cum res gestas, tum etiam studium atque au res abhibere posset. Statim Luculli, cum pretextatus etiam tum Archias esset, eum in domum suam receperunt. Sed enim hoc non solum ingenii ac literarum, verum etiam nature atque virtutis fuit, ut domus, quæ huius adolescentiæ prima fuit, eadem esset familiarissima senectuti. Erat temporibus illis iucundus Q. Metello illi Numidico, et eius Pio filio, audiebatur à M. Aemylio, vivebat cum Q. Catulo, & patre & filio, à Lucio Crasso colebatur. Lucullos verò & Drufos & Octavios & Catonem & totam Hortensiorum domum, deuinctam consuetudine cum teneret, afficiebatur summo honore, quod eum non solum

lūm colebant, qui aliquid percipere aut audire studebant, verum etiā si qui forte simulabant. Interim satis longo interuallo, cū esset cum L. Lucullo in Siciliam profectus, et cū ex ea puincia cū eodē Lucullo decederet, venit Heracleam, quæ cū esset Ciuitas equissimo iure ac fœdere, adscribi se in eam ciuitatē voluit, idq; cū ipse per se dignus putaretur, tum autoritate et gratia Luculli ab Heracliensibus impetrauit. Data est ciuitas Syllani lege et Carbonis, si qui fœderatis ciuitatibus adscripti fuissent: si tum cū lex ferbatur in Italia domiciliū habuissent, et si sexaginta diebus apud Præto-
 rem essent professi. Cū hic domiciliū Romæ, multos iam antea annos haberet, professus est apud præ-
 torem Q. Metellum familiarissi-

*Minor.**Conclusio.**Maior.**Pars Minoris.*

*Epilogus
Narratio-
nis.*

*Propositio
confirmat-
tionis.*

*Confirmat-
tio à testib.*

*Collatiofi
dei & Ta-
bularum.*

mum suum . Si nihil aliud nisi de
ciuitate ac lege dicimus, nihil dico
amplius, caussa dicta est . Quid e-
nim horum infirmari Gracche po-
test? Heracleæ ne esse eum adscri-
ptum negabis? Adest vir summa
authoritate & religione & fide M.
Lucullus, q̄ se nō opinari sed scire,
non audiuisse sed vidisse, nō inter-
fuisse sed egisse dicit. Adsunt He-
racliēses Legati nobilissimi homi-
nes huius iudicii caussa, cū manda-
tis & cū publico testimonio vene-
rūt, qui hūc adscriptū Heracliēsem
dicūt. Hic tu tabulas desyderas He-
racliensium publicas, quas Italico
bello incenso tabulario interiisse
scimus omnes. Est ridiculum ad ea
quæ habemus nihil dicere, quære-
re quæ habere non possumus, & de
hominum memoria tacere, literarū
memoriam

memoriam flagitare. Et cùm habeas amplissimi viri religionem, integerrimi municipii iusiurandum fidemq; ea quæ deprauari nullo modo possunt, repudiare: tabulas, quas idem dicis solere corrumpi, desyderare. At domicilium Romæ nõ habuit is, qui tot annis ante ciuitatē datam, sedem omnium rerū ac fortunarum suarum Romæ collocauit? At non est professus. Immo verò his tabulis, quæ solæ ex illa professione collegioque Prætorum obtinent publicarum tabularum auctoritatem. Nam cum Appii tabulæ negligentius adseruata dicerentur, Gabiique quàm diu incolumis fuit leuitas, post Damnationem, calamitas omnem tabularum fidem resignasset, Metellus homo sanctissimus modestissimusq; omniū, tan-

ta diligentia fuit, vt ad L. Lentulum prætorem, & ad iudices venerit, & vnus nominis litura se commotum esse dixerit. His igitur tabulis nullam lituram in nomen A.

Conclusio

Licinii videtis. Quæ cum ita sint, quid est quòd de eius ciuitate dubitetis, præsertim cum aliis quoque in ciuitatibus fuerit adscriptus? Et enim cum mediocribus multis, & aut nulla, aut humili aliqua arte præditis, gratuito ciuitatem in Græcia homines impertiebantur, Rheginos credo, aut Locræses, aut Neapolitanos, aut Tarëtinis, quod Scenicis artificibus largiri solebant, id huic summa ingenii prædito gloria noluisse? Quid cum ceteri non modò post ciuitatē datā, sed etiā post legē Papiā, aliquo modo in eorū municipiorū tabulas irrepererūt? Hic quæ nec

Amplificatio à uerisimili ex minore.

Quæ iussit urbe excedere omnes

vtitur

vtitur quidē illis in quibus est scri- *qui non ea*
 ptus, quod semper se Heracliensem *rant ciues*
 ciuē esse voluit, reiicietur? Census *Romani.*
 nostros regris scilicet. Est enim ob- *Pars cōsul*
 scurum proximis Cēsoribus, hunc *tationis,*
 cū clarissimo Imperatore L. Lucul-
 lo, apud exercitum fuisse, superiori-
 bus cum eodem Quæstore fuisse in
 Asia, primis Iulio et Crasso, nullam
 populi partē esse censam. Sed quo-
 niā Census nō ius ciuitatis confir-
 mat, ac tantūmodò indicat eū qui
 sit cēsus, ita se iam tū gessisse pro ci-
 ue his tēporibus, quæ tu criminariis,
 ne ipsius quidē iudicio in ciuium
 Romanorū iure esse versatū. Et te-
 stamētū sepe fecit nostris legibus, et
 adiit hereditates ciuiū Romanorū,
 & in beneficiis ad ærarium delatus
 est à L. Lucullo Prætore & Confu-
 le, Quære argumenta si qua potes.

E iiii Núquam

Nunquam enim hic neque suo neque amicorum iudicio reuincetur.

Propositio

Quares à nobis Gracche, cur tantopere hoc homine delectemur? quia suppeditat nobis ubi & animus ex hoc forensi strepitu reficiatur, & aures cōuicio defessæ cōquiescant.

Comprobatio.

An tu existimas, aut suppetere nobis posse quod quotidie dicamus, in tanta varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus? aut ferre animos tantam posse contentionem, nisi eos doctrina

Occupatio

eadem relaxemus? Ego verò fateor me his studiis esse deditum, ceteros pudeat, si qui se ita literis abdiderunt, ut nihil possint ex his, neque ad communem afferre fructum, neque in aspectum lucemque proferre.

Correctio.

Me autem quid pudeat, qui tot annos ita viuo iudices, ut ab illis nullo

nullo vnquam me tempore aut cō- *Congeries.*
 modum aut ocium meum abstra-
 xerit, aut voluptas auocarit, aut
 denique somnus retardarit. Quare *A simili.*
 quis tandem me repræhendat, aut
 quis mihi iure succenseat, si quan-
 tùm cæteris ad suas res obeundas,
 quantùm ad festos dies ludorum ce-
 lebrandos, quantùm ad alias volu-
 ptates, & ad ipsam requiem animi
 & corporis, conceditur temporũ,
 quantùm alii tribuunt tempestiuus
 conuiuuiis, quantùm denique alex,
 quantùm pilæ, tantùm mihi ego
 met ad hæc studia recolenda sum-
 psero. Atque hoc ideo mihi conce- *A causis si*
 dendum est magis, quòd ex his stu- *milibus.*
 diis hæc quoque crescit oratio & fa-
 cultas, quæ quantacunque in me
 est, nunquam amicorum periculis
 defuit. Quæ si cui leuior videtur, *Ab altera*
 illa *causa finali*

illa quidē certē quæ summa sunt,
ex quo fonte hauriam sentio. Nam
nisi multorum præceptis, multis-
que literis mihi ab adolescētia sua-
vissem, nihil esse in vita magnope-
re expetendum, nisi laudem atque
honestatem: in ea autem perfequen-
da, omnes cruciatus corporis, o-
mnia pericula mortis atque exilii
parui esse ducenda, nunquam me
pro salute vestra in tot ac tantas di-
micationes, atque in hos profliga-
torum hominum quotidianos im-
petus obiecisssem. Sed pleni omnes
sunt libri, plenæ Sapientum voces,
plena exemplorum vetustas, quæ
iacerent in tenebris omnia; nisi li-
terarum lumen accenderet. Quàm
multas nobis imagines non solùm
ad intuendū, verùm etiā ad imitan-
dum fortissimorū virorum expref-
sas,

las, scriptores & Græci & Latini reliquerunt? Quas ego mihi semper in administranda Repub. proponens animum & mentem meam, ipsa cogitatione hominũ excellentiũ confirmabam. Quæret quispiam, quid illi ipsi summi viri, quorum virtutes literis proditæ sunt, ista ne doctrina, quam tu laudibus effers, eruditi fuerunt? Difficile est hoc de omnibus confirmare, sed tamen est certum quid respondeam. Ego multos homines excellenti animo & virtute fuisse, & sine doctrina naturæ ipsius habitu propè diuino, per se ipsos & moderatos et graues extitisse fateor. Etiam illud adiungo, sæpius ad laudem atq; virtutem, naturam sine doctrina, quàm sine natura valuisse doctrinam. Atque idem ego contendo, cùm ad naturam

*Obiectio
seu Occupatio.*

Concessio.

Ratio, quia magna est sepe naturæ vis.

Correctio.

Exempla.

naturam eximiam atque illustrem, accesserit ratio quædam confirmatioque doctrinæ, tum illud nescio quid præclarum ac singulare solere existere. Ex hoc esse hunc numero, quem Patres nostri viderunt, diuinum hominem Africæ. Ex hoc C. Lælium, L. Furium, modestissimos homines & continentissimos. Ex hoc fortissimum virum, & illis temporibus doctissimum,

Conclusio

Catonem illū senem. qui profectò, si nihil ad percipiendā colendamque virtutem literis adiuuarentur, nunquam se ad earum studium contulissent.

*Repetitio
causæ
finalis.*

Quod si non hic tantus fructus ostenderetur, et si ex his studiis delectatio sola peteretur, tamen ut opinor, hanc animaduersionem humanissimam atque liberalissimam

Collatio.

iudicaretis. Nam ceteræ res, neque
temporum

temporum sunt, neque ætatum omnium, neque locorum. Hæc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis perfrugium ac solatiū præbent. delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. Quòd *Transitio.* si ipsi hæc neque attingere, neq; sensu nostro gustare possemus, tamen ea mirari deberemus etiam cum in aliis videremus. Quis nostrum tam *Similitudo* animo agresti ac duro fuit, vt Roscii morte nuper non commoueretur? qui cum esset senex, mortuus tamen propter excellentem artem, ac venustatem, videbatur omnino mori non debuisse. Ergo ille corporis motu tantum amorem sibi conciliarat à nobis omnibus, nos animorum incredibiles motus, celeri *Cōsequens.* tatemq;

*Compro-
batio.*

tatémque ingeniorū negligemus? Quotiens ego hunc Archiam vidi iudices (vtar enim vestra benignitate, quoniã me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis) quotiens ego hunc vidi, cum literã scripssisset nullam, magnum numerum optimorum versuū, de iis ipsis rebus quæ tum agebantur, dicere ex tempore? Quotiens reuocatum eandem rem dicere cõmutatis verbis atque sententiis? Quæ verò accuratè cogitatèque scripssisset, ea sic vidi probari, vt ad veterum scriptorum laudem peruenirèt. Hunc ego non diligam? non admirer? non omni ratione defendèdum putem?

Antecedēs. Atqui sic à summis hominibus eruditissimisq; accepimus, cæterarum rerum studia, & doctrina & præceptis & arte cõstare, poëtam natura ipsa

ipsa valere, & mentis viribus excita-
 ri, & quasi diuino quodam spiritu af-
 flari. Quare suo iure noster ille En-
 nius sanctos appellat poetas, quod qua-
 si Deorum aliquo dono atque munere,
 commendati nobis esse videantur. Sit
 igitur, iudices, sanctum apud vos hu-
 manissimos homines, hoc poetę no-
 men, quod nulla unquam Barbaria
 violauit. Saxa & solitudines voce
 respondent, bestię sepe immanes can-
 tu flectuntur atque consistunt, nos in-
 stituti rebus optimis non poetarum
 voce moueamur? Homerum Colo-
 phonii ciuem esse dicunt suum, Chii
 suum vendicant, Salaminii repetunt,
 Smyrnæi verò suum esse confirmant.
 Itaque etiam delubrum eius in vrbe de-
 dicarunt. Permulti alii præterea pu-
 gnant inter se atque contendant. Ergo
 illi alienum quia poeta fuit, etiam
 post

*Cōsequens.**Amplifica-
tio à Maio
re.**Ab Exem-
plo.*

post mortē etiā expetūt, nos hūc vi-
uū, qui et voluntate & legibus no-
ster est, repudiabimus? præsertim cū
omne olim studium atque omne
ingenium contulerit Archias, ad
Pop. Romani gloriam laudemq; ce-
lebrandam. Nam & Cymbricas res
adulescēs attigit. Etiam ipsi illi C.
Mario, qui durior ad hęc studia vi-
debat, iucūdus fuit. Neque enim
quisquam est tam auersus à Musis,
qui non mandari versibus æternum
suorum laborum præconium facile
patiat. Themistoclem illū sum-
mum Athenis virū dixisse aiunt,
cū ex eo quæreretur, quod ἀκρόαμα,
aut cuius vocem libentissimè audi-
ret? eius à quo sua virtus optimè
prædicaretur. Itaque ille Marius
item eximiè L. Plotium dilexit, cu-
ius ingenio putabat ea quæ gesserat
posse

*Ex meritis
Archie.*

*ἔπιολο-
γία.*

Exemplum.

*Redit ad
merita Ar-
chie.*

posse celebrari. Mithridaticum verò bellum magnum atque difficilè, & in multa varietate, terra mariq; versatum, totum ab hoc expressum est. Qui libri non modò L. Luculum fortissimum & clarissimú virum, verumetiam Populi Romani nomen illustrát. Populus enim Romanus aperuit, Lucullo imperante, Pontum, & Regiis quondam opibus, & ipsa natura regionis vallatú. Populi Romani exercitus eodé duce, non maxima manu innumera-biles Armeniorú copias fudit. Populi Romani laus est, urbem amicissimam Cyzicenorum eiusdem consilio, ex omni impetu regio, ac totius belli ore ac faucibus ereptam esse atque seruatam. Nostra semper feretur ac prædicabitur L. Lucullo dimicante, cum interfectis ducibus

F depressa

depressa hostium classis, & incredibilis apud Tenedum pugna illa navalis. Nostra sunt trophæa, nostra monumēta, nostri triumphī, Quare quorum ingeniis hæc feruntur, ab his Populi Romani fama celebratur. Charus fuit Africano superiori noster Ennius, itaque etiam in sepulchro Scipionum putatur is esse cōstitutus. Et marmoratis laudibus, certè nō solū ipsi qui laudantur: sed etiā Pop. Romani nomē ornatur. In cœlū huius proavus Cato tollitur, magnus honor Populo Romano adiungitur. Omnes deniq; illi Maximi, Marcelli, Fulvii, non sinè communi omniū nostrum laude decorantur. Ergo illum qui hæc fecerat rudem tum hominē maiores nostri, in ciuitatem receperunt, nos hunc Heracliensem multis ciuitatibus

Conclusio.

Secundum exemplum.

*Ouid.
Ennius ex
meruit Ca-
labris in
montibus
ortus Con-
tiguus po-
ni Scipio
magne tibi.*

tibus expetitum, in hac autem legibus constitutum, de nostra ciuitate eiiciemus? Nam si quis minoré gloriae fructū putat ex Græcis versibus percipi, quàm ex Latinis, vehementer errat: propterea quòd Græca leguntur in omnibus ferè gentibus: Latina suis finibus exiguis sanè continentur. Quare si res hæ quas gessimus orbis terræ regionibus definiuntur, cupere debemus, quò minus manuum nostrarum tela peruenerint, eodem gloriam famamque penetrare. Quod cū ipsis populis, de quorū rebus scribitur, hæc ampla sunt, tū iis certè, qui de vita glorię causa dimicant, hoc maximum & periculorum incitamentum est & laborū. Quàm multos scriptores rerum suarum magnus ille Alexander secū habuisse dicitur? Atq; is

Amplificatio à Græca lingua.

Amplificatio ab utilitate.

F ii tamen

tamen cum in Sigeo ad Achillis tumulum adstitisset, ô fortunate inquit adolescens, qui tuæ virtutis præconem Homerum inueneris. Et verè. Nam nisi illi ars extitisset illa, idem tumulus qui corpus eius con texerat, nomen etiam obruisset. Quid noster hic Magnus, qui cum virtute fortunam adæquauit? nonne Theophanem Mitylengum scriptorem rerum suarum in concione militum ciuitate donauit? Et nostri illi fortes viri & rustici ac milites, dulcedine quadam gloriæ commoti, quasi participes eiusdem laudis, magno illud clamore approba uerunt? Itaque credo, si ciuis Romanus Archias legibus non esset, ut ab aliquo Imperatore ciuitate donaretur, perficere non potuit? Sylla verò cum Hispanos & Gallos donaret,

*Ex minore
facit uerifi
mitem Ar
chie cau
sam.*

naret, credo hunc petentē repudias-
 set? quem nos in cōcione vidimus,
 cui cū libellum malus poëta de
 populo subiecisset, quod Epigram-
 ma in eum fecisset, tantummodò al-
 ternis versibus longiusculis, statim
 ex his rebus quas tunc vendebat,
 iussit ei præmium tribui sub ea con-
 ditione, ne quid postea scriberet.
 Qui sedulitatem mali poëtæ duxe-
 rit aliquo tamen præmio dignam,
 huius ingenium & virtutem in scri-
 bendo & copiam non expetisset?
 Quid? à Q. Metello Pio familiaris-
 simo suo, qui ciuitate multos dona-
 uit, neque per se, neque per Lucul-
 los impetrauisset? qui præsertim
 vsque eò de suis rebus scribi cupe-
 ret, vt etiam Cordubæ natis Poëtis,
 pingue quiddam sonantibus atque
 peregrinum, tamen aures suas de-
 deret.

Ratio.

deret. Neq; enim est hoc dissimulandum, quod obscurari nō potest, sed prae nobis ferendum: trahimur omnes studio laudis, & optimus quisq; maximè gloria ducitur. Ipsi philosophi etiam illis libellis, quos de contempnenda gloria scribunt,

Exempla.

nomen suum inscribunt, & in eo ipso in quo praedicationem nobilitatemque despiciunt, praedicari de se ac nominari volunt. Decius quidem Brutus, summus ille vir et Imperator, Accii amicissimi sui carminibus templorum ac monumentorum aditus exornavit suorum. Iam verò ille, qui cum Aetolis Ennio comite bellavit Fulvius, nō dubitavit Martis manubias Musis consecrare. Quare in qua urbe Imperatores propè armati, poëtarū nomen, & Musarū delubra coluerunt, in ea

Conclusio.

non

non debent togati iudices à Musarum honore, & à poëtarum salute abhorrere. Atque vt id libentius faciatis, iam me vobis iudices indicabo, & de meo quodã amore gloriæ, nimis acri fortasse, veruntamen honesto, vobis confitebor. Nam quas res nos in Cõsulatu nostro vobiscũ simul, pro salute huiusce vrbs atq; imperii, et pro vita omnium ciuiũ, próq; vniuersa Rep. gessimus, attingit hic versibus atq; inchoauit, qbus auditis, quod mihi magna res & iucunda visa est, hunc ad perficiendũ hortatus sum. Nullam enim virtus aliã mercedem laborum periculo-

Probat à suo exemplo,

Repetitio loci Communis, in qua eadem sententia ali quoties mutatis uerbis est repetita.

tatis nos in laboribus exerceamus?

F iiii

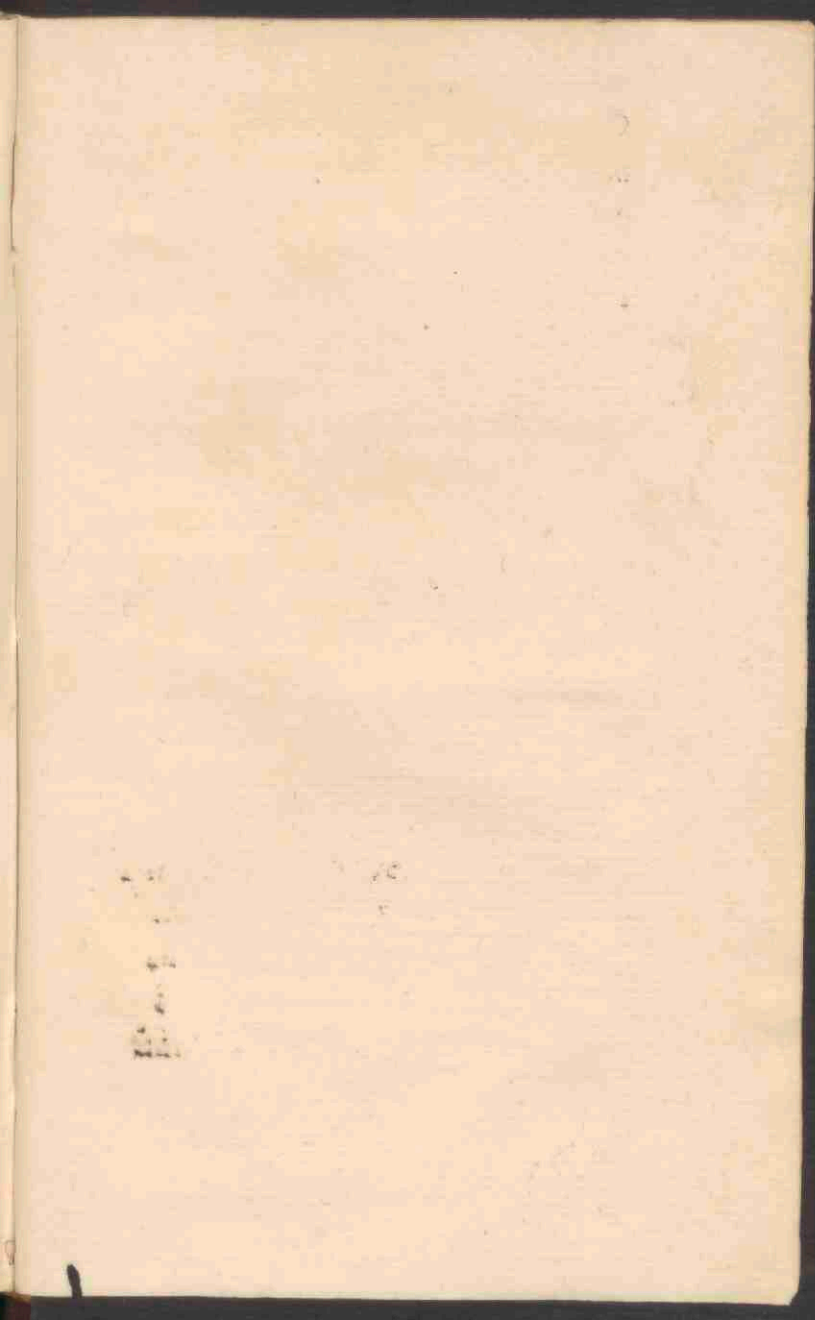
Certè

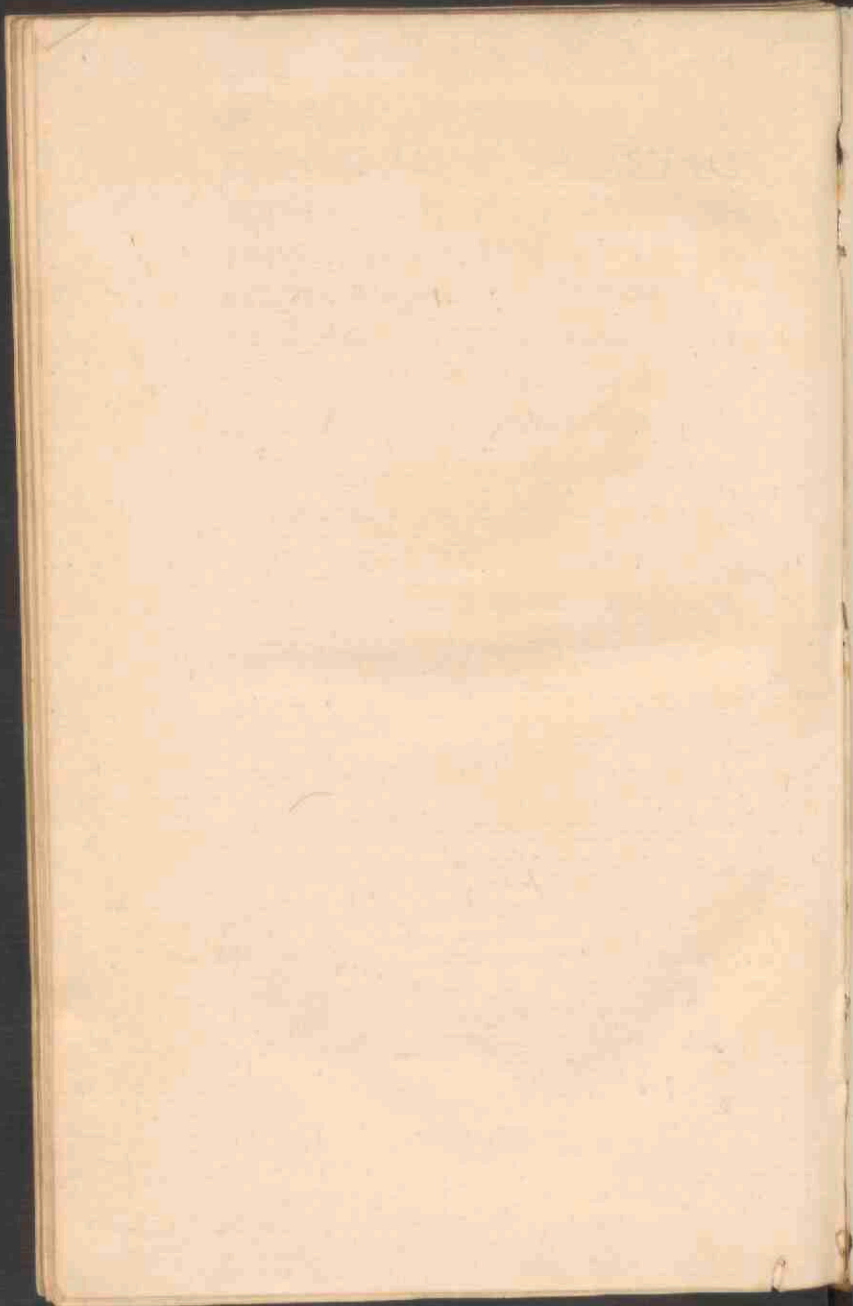
Certè si nihil animus presentiret in posterum, & si quibus regionibus vitæ spacium circumscriptum est, iisdem omnes cogitatus terminaret suas, nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigilisque angeretur, neque totiens de ipsa dimicaret. Nunc insidet quædã in optimo quoque virtus, quæ noctes ac dies animum gloriæ stimulis concitat atque admonet, non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cū omni posteritate adæquandam. An verò tam parui animi videamur esse omnes, qui in Republica, atque in his vitæ periculis laboribusque versamur, ut cū usque ad extremum spacium nullum trāquillum atque ociosum spiritū duxerimus, nobiscū simul moritura omnia arbitremur?

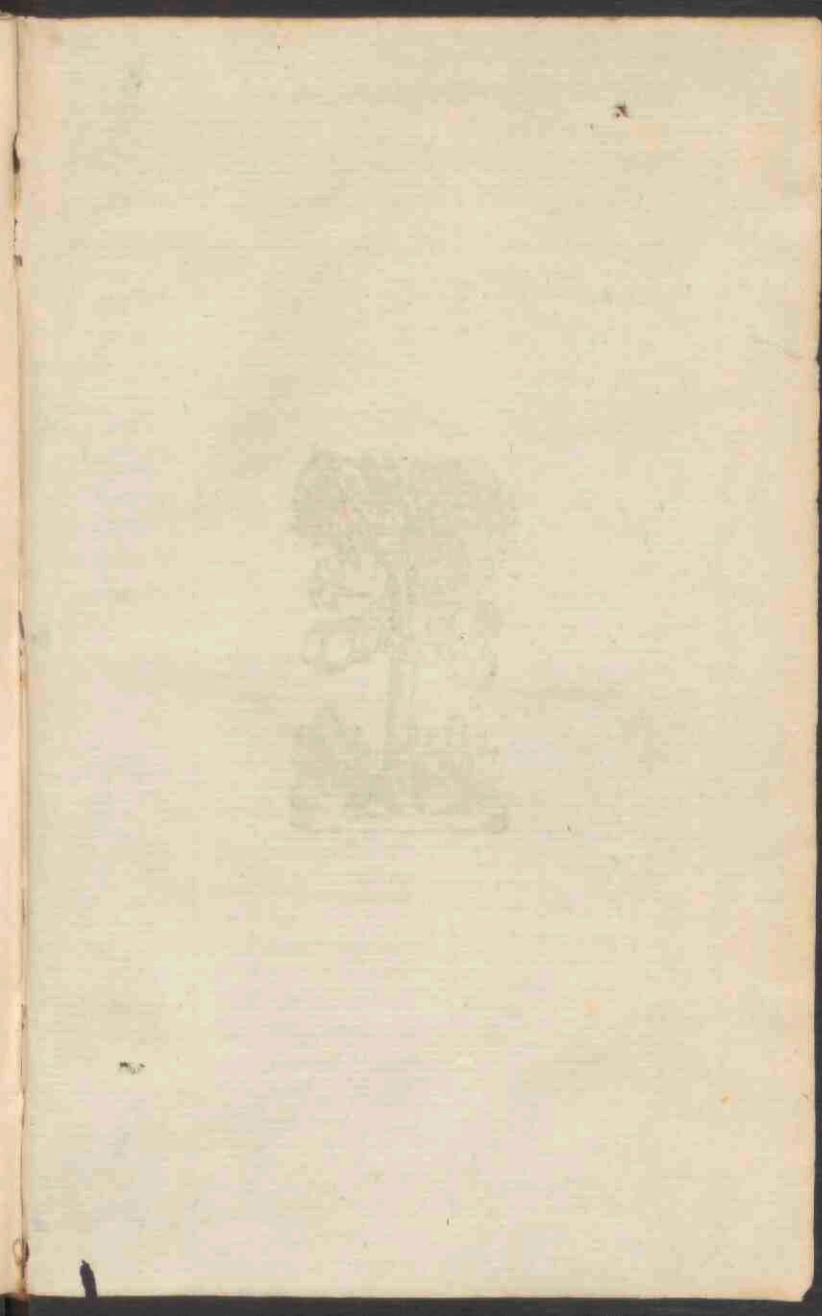
bitremur? An cùm statuas & ima- *Ex minori.*
 gines, non animorum simulachra,
 sed corporum, studiosè multi sum-
 mi homines reliquerunt, consilio-
 rum relinquere ac virtutù nostra-
 rum effigiem, nōne multò malle
 debemus summis ingeniis expres-
 sam & politam? Ego verò omnia
 quæ gerebam, iam tum in gerendo
 spargere me ac disseminare arbitra-
 bar, in orbis terræ memoriam sem-
 piternam. Hæc verò siue à meo sen-
 su post mortem abfutura est, siue, vt
 sapientissimi homines putauerūt,
 ad aliquam animi mei partem per-
 tinebit, nunc quidem certè cogita-
 tione quadã, spèque delector. Qua- *Peroratio,*
 re conseruate iudices, hominem pu *in qua bre-*
 dore eo, quem amicorù studiis vi *uissimè rea-*
 detis comprobari, tum dignitate, *petūtur ar-*
 tum etiam venustate: ingenio autē *gumenta su-*
pra tractata.
 tanto,

tanto, quanto id conuenit existima-
ri, quod summorum hominum in-
geniis expetitū esse videatis, Caus-
sa verò eiusmodi, quæ beneficio le-
gis, authoritate municipii, testimo-
nio Luculli, tabulis Metelli com-
probetur. Quæ cū ita sint, petimus
à vobis iudices, si quæ nõ modò hu-
mana, verumetiam diuina in tantis
negociis cōmendatio debet esse, vt
eū qui vos qui vestros imperatores,
qui Populi Romani res gestas sem-
per ornauit, qui etiã his recentiori-
bus nostris vestrisq; domesticis pe-
riculis, æternum se testimoniū lau-
dum daturum esse profiteatur:isque
est eo numero, qui semper apud o-
mnes sancti sunt habiti atque di-
cti, sic in vestram accipiatis fidem,
vt humanitate vestra leuatus po-
tius, quàm acerbitate violatus esse
videatur.

videatur. Qua de causa pro mea consuetudine, breuiter simpliciterque dixi iudices, ea confido probata esse omnibus, Quæ non fori, neque iudiciali consuetudine, & de hominis ingenio, & communiter de ipsius studio locutus sum, ea iudices à vobis spero esse in bonam partem accepta, ab eo qui iudicium exercet, certè scio.

195972

OCN 66843495

